

Harran Üniversitesi'ndeki Suriyeli Öğrencilerin Akademik Entegrasyon Süreçlerinin Analizi

Mahmut Kaya
Hatice Şahin

Öz: Türkiye'ye sığınan Suriyeli göçmen kitlesinin temel problemlerinden biri eğitimidir. Eğitim, ev sahibi toplumla entegrasyon/bütünleşme, kayıp nesil riskini önleme, marjinalleşme ve radikalleşmeyi azaltma, ekonomik ve sosyal sermayeye kaynaklık etme, yukarı doğru sosyal hareketliliğin aracı olarak göç sürecinde önemli bir faktördür. Bu çalışmanın konusu, Harran Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrencilerin akademik entegrasyon süreçleridir. Araştırma, nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntemle yürütülmüştür. Çalışma, 2020 Mart ve Aralık aylarında 326 kişi ile yapılan anket ve 12 kişi ile gerçekleştirilen odak grup görüşmesi sonuçlarına dayanmaktadır. Araştırmada anket sonuçları betimsel istatistik, odak grup görüşmesi tematik içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre; savaş, göç ve diğer koşullardan kaynaklı sorunlarda; ekonomik sorunlar, dil, barınma, ulaşım, eğitime geç kalmışlık, belirli ölçüde dışlanma ve ayrımcılık, kampüs dışı sosyalleşme süreçlerine düşük katılım, istihdam anlamında gelecek kaygısı, düşük kitap okuma oranı, yetersiz hane koşulları, kültürel gettolaşma gibi faktörler ön plana çıkmıştır. Diğer yandan Suriyeli ve Türkiyeli öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri pozitif bir görünümde. Akademik ve idari personelden memnuniyet belirli bir seviyededir. Şanlıurfa, eğitim bakımından belirli ölçülerde bir cazibe merkezine dönüşmektedir. Harran Üniversitesi'nde eğitim alıyor olmak öğrencilerin yarısından fazlası için mutluluk vericidir. Araştırma sonuçları, belirli seviyede bir entegrasyon aşamasına varıldığını ancak halen aksayan ve tahkim edilmesi gereken yönlerin de bulunduğunu göstermektedir.

Anahtar Kavramlar: Göç, Türkiye'deki Suriyeli üniversite öğrencileri, entegrasyon, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.

Abstract: One of the main problems of Syrian refugees who took refuge in Turkey is education. Education is an important factor in the migration process as a tool of integration with the host society, preventing the risk of lost generation, reducing marginalization and radicalization, as a source of economic and social capital and upward social mobility. The subject of this study is the academic integration processes of Syrian students studying at Harran University. The research was carried out with a mixed method in which quantitative and qualitative methods were used together. The study is based on the results of a questionnaire with 326 people and a focus group meeting with 12 people. The study was conducted between March and December 2020. In the research, the results of the survey were analyzed through descriptive statistics, focus group interview thematic content analysis. According to the research findings; due to problems arising from war, immigration and other conditions, economic problems, language, exclusion and discrimination to a certain extent, accommodation, transportation, limited club membership and low participation in off-campus socialization processes, future anxiety in terms of employment, low book reading rate, factors such as insufficient household conditions, cultural ghettoization came forward. On the other hand friendship relations between the Syrian and Turkish students is a positive outlook. Satisfaction with academic and administrative staff is at a certain level. Şanlıurfa turns into a center of attraction to a certain extent in terms of education. Studying at Harran University is a joy for more than half of Syrian students. The results of the research show that a certain level of integration has been reached, but there are still aspects that are lagging and need to be strengthened.

Key Words: Migration, Syrian university students in Turkey, integration, Harran University, Şanlıurfa.

@ Doç. Dr., Harran Üniversitesi. mahmutkayabey@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi, Harran Üniversitesi. htcsn43@gmail.com

id https://orcid.org/0000-0002-2728-9858
https://orcid.org/0000-0002-7123-6411

© İlimi Etüdler Derneği
DOI: 10.12658/M0627
insan & toplum, 2021.
insanvetoplum.org

Başvuru: 29.12.2020
Revizyon: 17.04.2021
Kabul: 26.04.2021
Online Basım: 20.05.21

Giriş

Uluslararası göç, son yıllarda birçok toplumu demografik, politik, sosyal ve ekonomik alan başta olmak üzere çeşitli yönlerden doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Özellikle “Arap Baharı” denilen 2010 yılı ve sonrasındaki süreçte birçok Ortadoğu ülkesinde kitlesel gösterilerle başlayan, çatışma ve iç savaşlarla küreselleşen olaylar dizisi, beraberinde zorunlu göçleri doğurdu. Savaş ve çatışmalardan kaçan milyonlarca insan yurdunu terk edip başta komşu ülkeler olmak üzere dünyanın birçok ülkesine göç etmek durumunda kaldı. Söz konusu süreçte Suriye ile komşu olan Türkiye, geçmişten gelen tarihsel ve kültürel birikimin de etkisiyle tarihinde görülmedik bir göç aldı. Üç milyonu aşan Suriyeli mülteci¹, gerek Türkiye’nin açık kapı politikası ve gerekse geçmişten gelen sosyokültürel bağların etkisiyle başta sınır illeri olmak üzere Türkiye’nin dört bir yanına yerleşti. Bu göç akımı hem göçenler hem de ev sahibi toplum arasında çok boyutlu ilişkilerin gelişmesine neden oldu. Kimi ilişkilerde uyum ve iç içe ilişkiler gerçekleşirken kimi ilişki biçimlerinde çeşitli karşılaşmalar ve çatışmalar yaşandı ve halen yaşanıyor (Kaya, 2017). Söz konusu çatışmaların sonucu olarak günümüz itibarıyla Suriye’de savaştan kaçıp Türkiye’ye sığınan insan sayısı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) verilerine göre 3,6 milyon seviyesindedir (GİGM, 2020).

Göç eden kitle farklı etnisite, din, yaş, cinsiyet ve meslek gruplarından oluşmaktadır. Bu kitlenin içinde önemli bir grup da şüphesiz eğitim çağında olan öğrencilerdir. Yüksek vasıflı göçmenler olarak uluslararası öğrenciler, genellikle yüksek düzeyde sosyal ve beşeri sermaye sergileyen “en iyi ve en zeki” olarak algılanırlar (O’Connor, 2018). Watenpough ve arkadaşlarına göre kurumsal çöküşün etkisi ve kötüleşen güvenlik nedeniyle Suriye, bir nesil üniversite mezunu kaybıyla karşı karşıyadır. “Seçkin sürgünler” olarak kavramsallaştırılan üniversite öğrencileri, Suriye’nin en parlak gençlerinden oluştuğu için çatışmanın kurbanları arasında özel bir grup oluşturmaktadır. Öğrencilerin çatışma sona erdikten sonra Suriye toplumunun yeniden inşasında kritik öneme sahip insan sermayesi değeri taşıyor olması ayrıca önemlerini arttırmaktadır (Watenpough, Fricke ve Siegel, 2013). Etnik azınlık gençleri, yaygın fırsat eşitliği ideolojisi ile günlük hayatlarındaki ayrımcılık ve ırkçılık gerçeği arasındaki çelişkinin farkında olan kimselerdir. Bu durum karşı kültürlerin oluşmasına ve siyasal radikalizme yol açabilir. Bu nedenle Suriyeli mülteci öğrencilerin yükseköğretime dâhil edilmesi, onların şiddet içeren örgütlere katılımını

1 Türkiye’deki Suriyeliler hukuki olarak “Geçici koruma” statüsündedir. Bu çalışmada Suriyelilerin savaş sonucu zorunlu göçü tecrübe eden kimseler olduğu dikkate alınarak BMMYK tanımı ve genel sosyolojik kavram olarak mülteci kavramı tercih edilmektedir.

önleme ve radikalleşme riskini azaltma noktasında kritik bir durumdur (Castles ve Miller, 2008; Kamyab, 2017).

Savaş ve göç, kamu hizmetlerini ve özellikle eğitim hizmetini radikal bir şekilde tahrip eder. Bu bağlamda eğitimi kesintiye uğrayan kimselere bu hizmetlerin sağlanması kariyer ve gelecek planlaması özellikle de ev sahibi topluma uyum açısından hayati önemdedir. Göç literatüründe göç edenlerle ev sahibi toplum arasındaki ilişkiyi anlatan uyum (adaptation, cohesion), içerme (inclusion), entegrasyon/bütünleşme (integration) gibi kavramlar aralarında derece farkı olmakla birlikte genel olarak her iki toplumun birlikte yaşama tecrübelerine işaret eder.² Eğitim, göç eden gruplarla ev sahibi toplumun birlikte yaşama tecrübelerini etkileyen anahtar bir faktör niteliğindedir. Nitekim eğitim, insanların daha yapıcı ve toplumun daha aktif üyeleri olmalarına olanak tanyan, istihdamı desteklemek için beceri ve yeterlilikler sağlayan böylece toplumsal hareketliliğe olanak sağlayan bir süreçtir. Göç eden kimseler açısından eğitim, aynı zamanda ev sahibi toplumla bütünleşmenin önemli bir aracıdır. Genel olarak, mülteci çocuklar (ve çoğu durumda mülteci ebeveynler) için okullar, yerel ev sahibi toplulukların mensuplarıyla en önemli temas yeri olarak deneyimlenir ve entegrasyonu destekleyici ilişkilerin kurulmasında önemli bir rol oynar (Ager ve Strang, 2008, s. 172). Eğitim alanında entegrasyon, UNICEF ve diğer insani yardım kuruluşlarının tartıştığı gibi, Suriyelilerin “kayıp neslini” önlemek için de büyük önem taşımaktadır. GİGM’in hazırladığı Suriyeli mültecilerin yaş tablosu verilerine göre 19-24 yaş arası üniversite öğrencisi çağ nüfusu 500.977 kişidir. Geçici Koruma kapsamındaki Suriyelilerin neredeyse yarısı çocuktur; okul çağındaki çocukların yaklaşık %60’ı okula gitmekte, yaklaşık %40’ı ise okul dışındadır (GİGM, 2020; Hohberger, 2018, s. 9). Bu gerçeklik dünyanın en çok göçmen barındıran ülkesi Türkiye açısından üzerinde önemle durulması gereken bir durumdur.

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı (MEB HBÖGM) verilerine göre 2020 yılı itibarıyla 5-17 yaş aralığında eğitim çağındaki Suriyeli nüfusu 1.197.124’tür. Bu oran içinde 768.839 çocuk okullandırılmıştır. Diğer yandan Suriyelilere yönelik olarak Türkçe öğretimi başta olmak üzere çeşitli alanlarda Halk Eğitimi Merkezleri bünyesinde yaygın eğitim kursları düzenlenmektedir. 1.323.848 Suriyeli kursiyer halk eğitimi merkezlerinde düzenlenen kurslara katılım sağlamıştır (MEB HBÖGM, 2020). Benzer şekilde yükseköğretim düzeyinde de Suriyeli öğrencilere sınav fırsatı, dil kursları,

2 Bkz. Kaynakçadaki IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2004. Bu çalışmada söz konusu süreci tabir etmek için entegrasyon/bütünleşme kavramı tercih edilmiştir.

burs gibi birçok imkân ve destek sağlanmaktadır. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (YÖBİS) verilerine göre ise Türkiye’de 2019-2020 eğitim öğretim yılında Suriye uyruklu öğrenci oranı toplam 37.236 kişidir (YÖBİS, 2020).Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) verilerine göre içinde Suriyelilerin de bulunduğu toplam uluslararası öğrenci sayısı ise 2020 yılı sonu itibariyle 200 bini geçmiştir (YÖK, 2020).

Literatürde yabancı uyruklu öğrenci veya uluslararası öğrenci olarak kavramsallaştırılan öğrencilerin Türkiye’ye gelişi gönüllü (resmi prosedürlerle) veya zorunlu (savaş ve göç vb.) nedenlere bağlı olmak üzere iki türdür. Öğrenciler, sınava tabi tutularak alınan puana göre programlara yerleştirilir. İlk olarak, 1981 yılında kendi imkânlarıyla Türkiye’de yükseköğrenim görmek isteyen öğrenciler için Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS) yapılmaya başlanmıştır. 2010 yılına kadar yabancı uyruklu öğrencilerin seçiminde kullanılan Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılan YÖS kaldırılmıştır. 2010 yılından sonra uluslararası öğrenci alımında üniversitelere esneklik tanınmış ve bu durum uluslararası öğrenci sayısını da arttırmıştır. Türkiye’ye gelen uluslararası öğrencilerin büyük bir kısmı komşu ülkelerden veya Türkiye ile tarihsel veya kültürel bağları bulunan ülkelerden gelen kişilerdir (Demirhan, 2017, s. 550-551).

Türkiye’ye sığınan Suriyeli öğrencilerin eğitimine ilişkin düzenlemeler YÖK tarafından 2012 yılında başlatılmıştır. YÖK, ilk olarak Suriye sınırında bulunan illerdeki üniversitelere Suriyeli gençlerin özel öğrenci olarak eğitim süreçlerine dâhil edilebileceğini ve öğretim dili olarak Türkçe veya yabancı dille esnek program açılabileceğini içeren bir dizi mevzuat değişikliği yapılmıştır. 2013 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla da Suriyeli gençlerden birinci öğretim ve açık öğretim programlarında eğitim sürelerince ve yeni kayıt yaptıranların öğrenim ücreti ödemeyecekleri açıklanmıştır (Seydi, 2014, s. 288). YÖK’ün 2017 yılında yayımladığı raporda ise Suriyelilerin üniversite eğitimlerine yönelik bazı üniversitelere misyon yüklediği görülmektedir. Çukurova, Gaziantep, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Kilis 7 Aralık, Harran, Mersin, Mustafa Kemal, Osmaniye Korkut Ata gibi üniversitelerde yurt dışından öğrenci kabulü, eğitim dili ve program açma vb. hususlarda kolaylaştırıcı bir dizi mevzuat değişikliği yapılmıştır (Sağır ve Aydın, 2020, s. 161). Tüm bu düzenlemeler, Suriyeli gençlerin yüksek eğitim süreçlerine katılımı bakımından önemli adımlardır. Ancak bunlarla birlikte Suriyeli öğrencilerin yükseköğretim düzeyinde dil, barınma, ekonomik problemler, mevzuat problemleri, eğitim sonrası istihdam, kültürel bariyerler, dışlanma ve ayrımcılık vb. birçok sorunu çeşitli derecelerde yaşadığı da açıktır. Dolayısıyla eğitim, kayıp nesil riskini önleme, ev sahibi toplumla bütünleşme ve toplumsal mobilizasyon bağlamında kritik bir misyona sahiptir. Bireylerin eğitim

süreçlerine dâhil olması veya dışında kalması yaşam boyu ortaya çıkacak bireysel ve toplumsal sorunlarla yakından ilişkilidir. Eğitim yoluyla entegrasyonun önemi bu bakımdan göç sürecinde hayati bir mesele haline gelmektedir.

Bu çalışmanın konusu, Harran Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrencilerin akademik bütünleşme süreçleridir. Suriyeli üniversite öğrencilerinin gerek taşıdığı nitelikler ve gerekse ev sahibi toplumla göçmen kitlesi ve menşe ülke arasındaki potansiyel fonksiyonu bakımından önemli bir insani sermaye olması, göç sosyolojisi bakımından inceleme konusu olmayı hak etmektedir. Türkiye'de Suriyeli üniversite öğrencilerine yönelik çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Çalışmanın ayırt edici yönü, Harran Üniversite'sindeki Suriyeli öğrencileri inceleyerek söz konusu literatüre bir katkı yapmaktır. Çünkü Şanlıurfa, barındırdığı Suriyeli nüfus açısından ve Harran Üniversitesi de üç bine yaklaşan Suriyeli öğrencisi açısından kritik bir konumdadır. Buradaki ilişkinin incelenmesi, Türkiye'deki göçmen üniversite öğrencilerinin göç, eğitim ve bütünleşme süreçlerini anlamak açısından da önemli katkılar sağlayacaktır. Çalışmada amaç, 2011 yılından itibaren Türkiye'ye/Şanlıurfa'ya gelmiş olan Suriyeli öğrencilerin akademik alanda ne tür bütünleşme deneyimleri yaşadıklarını tespit etmektir. Bu bağlamda üniversite içi mekânlar, eğitim sürecindeki aktörler, öğrencilerin akademik imkân ve fırsatları deneyimleme olanakları, dayanışma ve dışlanma pratikleri gibi temel etkileşim ve ilişki biçimleri üzerinden akademik entegrasyonun ne aşamada olduğu ve nasıl işlediği öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, ilgili literatür dikkate alınarak eğitim entegrasyon ilişkisi, Suriyeli üniversite öğrencilerinin çeşitli ülkelerdeki yüksek öğrenim deneyimleri ve Türkiye'deki deneyimleri çalışmada ele alınmıştır. Araştırmanın saha kısmından elde edilen bulgular ise demografik bilgiler, akademik bütünleşme başlığı altında tablolar halinde çalışmada analiz edilmiştir.

Entegrasyon ve Eğitim

İntibak, diğer bir ifade ile ev sahibi toplumla göçmenlerin bütünleşme durumu (entegrasyon), çatışmayı azaltan veya ortadan kaldıran rekabeti kontrol eden toplumsal düzende farklı çıkarlara sahip kişiler ve gruplar için temel bir güvenlik düzeyi oluşturan ve bu kişilerin çeşitli yaşam faaliyetlerini bir arada yürütebilmelerini sağlayan toplumsal ilişkiler ve tavırlar bütünüdür (Park ve Burgess, 2015, s. 10-11). Uluslararası Göç Örgütü, (International Organization for Migration, IOM), entegrasyon terimini, göçmenlerin hem birey hem de grup olarak toplumun bir parçası kabul edildiği süreç olarak tanımlamaktadır. Genellikle bu süreç, göçmenler ve ev sahibi toplumlar arasında iki yönlü bir ilişkiyi ifade eder (IOM, 2004, s. 30). Avrupa

Komisyonu'nun (EC) tanımında ise entegrasyon, üçüncü ülke vatandaşlarının ve ev sahibi toplumların hak ve yükümlülüklerinin karşılıklılığına dayanan ve göçmenlerin tam katılımını öngören bir bağlamda ele alınmaktadır. Bu anlamda göçmenler ve ev sahibi toplum arasında iki yönlü bir süreç olarak görülen entegrasyon sürecinde üçüncü bir bileşen olarak menşe ülkelerin rol ve desteğinin öneminin de altı çizilmektedir. 2003 yılında Avrupa Komisyonu, Göçmenlik, Entegrasyon ve İstihdam Tebliğinde entegrasyonun çerçevesi, ekonomik, sosyal ve politik haklar; kültürel ve dini çeşitlilik; vatandaşlık ve katılım dâhil olmak üzere tüm boyutları hedefleyen bütünsel bir haklar ve yükümlülükler dengesi olarak benimsenmiştir (Mascareñas ve Penninx, 2016). Dolayısıyla entegrasyon terimi, yerleşim sürecini, ev sahibi toplumla etkileşimi ve göç sonrası sosyal değişimi ifade eder. Göçmenler, ev sahibi bir topluma geldikleri andan itibaren, kendileri için "bir yer sağlamalıdır". Kendileri için bir yer aramak: bir ev, iş ve gelir, çocuklar için okul ve sağlık hizmetlerine erişimin yollarını bulmaktır (Penninx ve Garcés-Mascareñas, 2016).

Eğitim ve sosyal uyum birbiriyle yakından ilişkilidir. Eğitim, insanları gelecek nesil için toplumsal yapıyı korumaları konusunda eğitir. Eğitim, sosyal düzenin korunmasına katkıda bulunur ve sosyal uyumu etkiler. Öğrencilerin akademik başarısını etkileme, toplumu ve sosyal uyumu güçlendirmesi bakımından birçok kişi için eğitim önemli araçlardan biridir (Nisa Khan, 2016). Başarılı bir entegrasyonun kilit bileşeni olarak eğitim, birçok araştırmacı tarafından altı çizilen önemli bir husustur. Alastair Ager ve Alison Strang, mültecilerin entegrasyonunu önemli ölçüde belirleyen faktörler arasında eğitimi saymaktadırlar. Eğitimle birlikte elde edilen beceri ve niteliklerin uyum, dil ve istihdam gibi diğer entegrasyon alanlarına pozitif etkisinin olacağına işaret etmişlerdir (Ager ve Strang, 2008). Nitekim Rinnus Pennix ve Adrian Favel de barınma, istihdam, dil, haklar ve kültür gibi öğelerle birlikte eğitimi de başarılı bir entegrasyon sürecinin olmazsa olmaz bileşeni olarak anmışlardır (Favell, 2001; Penninx, 2004). King ve Collyer ise entegrasyonun çok yönlü olduğuna vurgu yaparak hukuki-politik, sosyo-ekonomik ve kültürel-dini alanlar da dâhil olmak üzere, her biri çeşitli yönler içeren entegrasyonun barınma, istihdam, eğitim, oy hakları, etnik örgütlere üyelik vb. alanları içerdiğini ifade etmişlerdir (King ve Collyer, 2016).

Esses ve arkadaşları entegrasyonun temel kriterleri olarak göçmen gruplara karşı destekleyici ve misafirperver toplulukların on yedi özelliğini tespit etmişlerdir. Bunlar istihdam, konut, sosyal ve siyasi katılım fırsatlarından eğitim fırsatlarına kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Eğitim fırsatlarının varlığının misafirperver bir topluluğun temel bir özelliği olduğunu belirten Esses ve arkadaşları göç eden grupların eğitim fırsatlarının varlığına önem verdiğini, kalıcı yerleşme ve yaşamdan

memnuniyet konusunda eğitimin önemli bir belirleyici olduğunu ifade etmektedirler (Esses, Hamilton, Bennet-AbuAyyash ve Burstein, 2010). Sinéad O'Connor ise öğrencilerin ve göçmenlerin sosyal içirme ve entegrasyonu için çoklu kimlikleri tanıyan daha geniş bir kültürel değişimin gerekliliğine vurgu yapar (O'Connor, 2018). Hem bireysel ihtiyaçların karşılanması hem de iş, istihdam ve dil gibi nitelikleri kazanmaya ve yukarı doğru toplumsal hareketliliğe etkisi ve ev sahibi toplumla entegrasyonu kolaylaştırması bakımından eğitim, kilit bir sosyal sermaye olarak kabul edilebilir.

Tinto'nun geliştirdiği sosyal ve akademik entegrasyon modeli eğitim kurumlarındaki öğrenci kurum ilişkilerini anlamada yararlıdır. Bu model; giriş öncesi tutumlar, öncül amaçlar ve bağlılık, kurumsal deneyimler, kişisel ve normatif entegrasyon, sonuca yönelik amaç ve bağlılık şeklindeki beş alt boyuttan oluşmaktadır. Tinto'nun modeline göre, öğrencinin yükseköğrenime başlama amacı ve kurumuna olan bağlılığı dolaylı olarak akademik ve sosyal entegrasyonunu etkilemektedir. Bununla birlikte akademik performans, okul personeli ile ilişkiler, akademik olmayan etkinlikler, diğer öğrenci grupları ile ilişkiler de akademik ve sosyal entegrasyonu doğrudan etkileyen faktörlerdir. Bu modelde altı çizilen en önemli nokta, yükseköğretim kurumlarına giren bireylerin, beraberlerinde getirdikleri, sosyal, kültürel, bireysel farklılıklardır. Bu farklılıklar öğrencilerin eğitim ve okuldan beklentilerinin temel belirleyicileridir. Kendisini evinde gibi hisseden ve ders dışındaki aktivitelere katılan, diğer öğrencilerle iyi ilişkiler kuran, öğretmenleri ile iletişime geçebilen öğrencilerin hem okul başarıları hem de mezuniyet şansları artmaktadır. Bunlara ek olarak belirli zihinsel ve akademik becerilere sahip olmak, öğretmenlerin tutumu gibi bir dizi etken de bu listeye eklenebilmektedir (Aypay, Sever ve Demirhan, 2012, s. 408-409). Dolayısıyla Tinto modelinin ana konsepti, bir öğrencinin kolejin sosyal ve akademik sistemlerine entegrasyon düzeyidir ve bu, kalıcılığı veya okulu bırakmayı belirler. Bireyin kolej sistemine entegrasyon derecesi ne kadar yüksekse, belirli bir kuruma ve kolej bitirme hedefine bağlılık o kadar büyük olacaktır ve bu da kalıcılığa yol açacaktır (Mannan, 2007). Eğitim kurumlarına girişteki amaç, bağlılık, hazır bulunuşluk, süreçteki aktörlerle ilişkiler bir bütün olarak hem akademik hem de sosyal entegrasyonu etkilemektedir. Eğitim, göç eden kimselere çeşitli avantajlar sağlayan bir alan olmasına rağmen ülkelerin göçmen öğrencilere yönelik politikalarında tam bir eşitlik görülmez. Shahrzad Kamyab, göçmen öğrencilere yönelik tutumlarından dolayı uluslararası toplumu eleştirir. Ona göre, uluslararası toplumun önceliği, kendi sınırlarını korumak ve diğer ev sahibi ülkelerdeki Suriyeli mültecilerin fiziksel ve temel ihtiyaçlarını karşılamak için yardım sunmaktır. Bu nedenle, uluslararası toplum tarafından yükseköğrenim sağlamak bir gereklilik olarak değil, daha çok bir lüks olarak görülmektedir (Kamyab, 2017, s. 10). Bu durum mülteci öğrencilerin

eğitim hizmetlerinden tam olarak yararlanamamasına ve göçmen yükünün dengesiz dağılmasına yol açmaktadır.

Zorunlu Göç ve Suriyeli Öğrencilerin Yüksek Öğrenim Deneyimleri

Göç sürecinin zorunlu olarak savaş veya çatışmalar gibi benzeri durumlardan dolayı gerçekleşmesi göç edenler açısından çok boyutlu zorluklara yol açar. Barınma, istihdam, eğitim başta olmak üzere her alanda bu zorlukların yansımalarını görmek mümkündür. Ager ve Strang, eğitim sürecindeki mülteci çocukların deneyimlerine ilişkin analizlerinde, ev sahibi toplumun dilini öğrenmek için sağlanan desteğin yetersizliği, izolasyon ve dışlanma zorbalık, ırkçılık, arkadaş edinmede zorluklar gibi bir dizi problemin olduğunu belirtmişlerdir (Ager ve Strang, 2008, s. 172). Mülteci öğrencilerin genelde farklı kültürlerden, dillerden, dinlerden ve etnik kökenlerden geliyor olması eğitim sistemlerine uyumunu zorlaştırmaktadır. Benzer bir durum Amerikan okul sistemlerinde eğitim ikileleriyle karşı karşıya kalan mültecilerin deneyiminde görülmüştür. Suriye, Myanmar, Somali, Suriye ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden öğrencilerin katıldığı araştırmalardan elde edilen bulguları içeren bir çalışmada mülteci öğrencilerin akademik yaşamını etkileyen dört temel unsur belirlenmiştir. Bunlar: sınırlı ve kesintiye uğramış eğitim fırsatları, eğitime erişimin önündeki dil engelleri, yetersiz eğitim kalitesi ve okul ortamlarında ayrımcılık olarak ifade edilmiştir (Almadani, 2018, s. 38). Yükseköğretimde okuyan Suriyeli öğrenciler de çeşitli problemlerle karşılaşmaktadır. Watenpaugh ve arkadaşları mülteci ve yerinden edilmiş Suriyeli öğrencilerin karşılaştıkları problemler ve zorluklara ilişkin öne çıkan hususları beş başlık altında toplamıştır. Bunlar, finansal kaynak eksikliği, istihdam ve mezuniyet sonrası imkanlarının olmaması, eğitim kurslarına ilişkin kısıtlamalar, dile hazırlanma sorunları, psiko-sosyal sorunlar ve izolasyon, siyasi tehditler ve şiddet korkusu olarak belirtilmiştir (Watenpaugh, Fricke, ve King, 2014b).

Zorunlu göç ve Suriyeli öğrencilerin yükseköğretim deneyimleri üzerine uluslararası ve ulusal düzeyde çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu araştırmaların önemli bir kısmı Suriyelilerin yoğun olarak göç ettiği komşu ülkelerde gerçekleştirilmiştir. Örneğin Ürdün ve Lübnan'daki Suriyeli öğrencileri ele alan araştırma sonuçları, Ürdün ve Lübnan'ın mali zorlukları nedeniyle, hükümetin Suriyeli mülteci öğrencilerin yükseköğretim sektörüne akınına uyum sağlamak için açık ve etkili politikaları revize etme girişimlerinin sınırlı olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, sektördeki kilit aktörler arasındaki iletişim ve koordinasyon eksikliği kaynakların yanlış tahsisine, bu potansiyel politikaların anlaşılması ve uygulanmasında önemli bir boşluğa neden

olmaktadır. Burs sağlayıcılar ve uluslararası ve yerel politika yapıcılar, Ürdün'deki ilk ve orta öğretim sektörlerine daha fazla odaklanırken her iki ülkedeki demografiyi önemli ölçüde değiştiren mültecinin varlığı hem devlet hem de yerel topluluklar için her iki tarafın ihtiyaçlarını ve hedeflerini karşılamada önemli zorluklardır. Bu zorlukların birçoğu doğrudan eğitim sektörüyle ilişkilidir. Araştırmacılar kısıtlayıcı politikaların yanı sıra akreditasyon ve vatandaşlık eksikliği de dâhil olmak üzere yasal sorunlar, üniversite başvuru prosedürlerinde deneyimsizlik, akademik ve kariyer rehberliği eksikliği, işgücü piyasası, ileri eğitim ve mali eksiklikleri bu sorunların ana kaynağı olarak tespit etmişlerdir. Söz konusu zorluklar her iki toplum arasındaki entegrasyon süreçlerini zorlaştırmakta, ev sahibi toplumun hoşnutsuzluğunu arttırmaktadır. (El-Ghali ve Al-Hawamdeh, 2017; El-Ghali, Berjaoui ve DeKnight, 2017; Kamyab, 2017). El-Ghali ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada Suriyeli mülteci öğrencilerin Irak'ın Kürdistan bölgesinde yükseköğretime devam etmeye çalışırken bir dizi ekonomik, sosyal, politik, güvenlik ve kültürel engellerle karşılaştığı tespit edilmiştir. Bu engeller, yükseköğretime erişimdeki mali sıkıntılar, eğitim dili, barınma, mevzuattan kaynaklı merkezi kabul, devam zorunluluğu ve müfredat farklılığına bağlı sorunlar, öğrenci kota sınırlaması, mezuniyet sonrası sınırlı iş imkanları, sertifika ve diğer birçok engel olarak sayılmaktadır (El-Ghali, Ali, ve Ghalayini, 2017). Suriyeliler, Lübnan, Ürdün ve Irak'ta olduğu gibi Türkiye'de yükseköğretime kaydolurken, Suriye'den uygun dokümantasyon ve gerçek akademik belge sağlama, ilgili eğitim maliyetlerini karşılama ve önceki eğitim yıllarından kredi transferi gibi birçok olumsuzlukla karşı karşıyadır. Bunun yanı sıra Suriyelilerin çoğu Türkiye'de ana öğretim dili olan Türkçeyi veya İngilizceyi bilmediği için üniversiteleri araştırma ve başvuru sürecinde dil engelleri bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Yavcan ve El-Ghali, 2017, s. 21).

Türkiye'deki Suriyeli üniversite öğrencileri üzerinde Hohberger (2018) tarafından yürütülen araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin rehberlik eksikliği yaşadığı, uyumun kolay olmadığı; YÖS sınavı uygulaması ve belge ibrazından kaynaklı sorunlar olduğu, sınavlar için farklı yerlere seyahat etmenin hem zaman alıcı hem de maliyetli olduğu, Suriyeli öğrencilerin başvuru süreçlerini şeffaf ve adil olarak algılamadıkları, Suriye'den ve yurtdışından lise diplomalarının ve diğer sertifikaların akreditasyonu ve tanınmasının problem olduğu, Suriye'de ikamet ederken bir Türk üniversitesine kabul edilenlerin vize sorunu yaşadığı tespit edilmiştir (Hohberger, 2018, s. 26). Her ne kadar Türkiye'de Suriyeli öğrenciler belirli sorunlar yaşasa da bazı araştırmacılar diğer ülkelere kıyasla Türkiye'nin daha avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Onlara göre: Ürdün ve Lübnan'ın aksine, Türkiye, Suriyeli öğrencilerin Türkiye üniversitelerine entegrasyonunu kolaylaştırmak için tasarlanmış bir dizi kararname yayımlayarak

Suriyelilerin yükseköğretime erişimini desteklemektedir (Watenpaugh, Fricke ve King, 2014a; Kamyab, 2017).

Türkiye'deki uluslararası öğrenciler ve Suriyeli öğrencilere yönelik ulusal düzeyde yapılan birtakım araştırmalar da mevcuttur. Nicel ve nitel araştırma desenleri ile gerçekleştirilen bu çalışmalarda öğrencilerin eğitim süreçleri ve ev sahibi toplumla ilişkilerine yönelik bulgular elde edilmiştir. Trakya-Kırklareli, Karabük ve Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitelerinden uluslararası statüdeki öğrenciler üzerinde yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre barınma, ulaşım, dil, belirli ölçüde dışlanma ve sosyal faaliyet yetersizliği problem olarak tespit edilirken kimi üniversitelerde öğrenci, öğretim elemanları ve danışmanlardan, kampüs yaşamından memnuniyet duyulduğu tespit edilmiştir (Özkan ve Güvendir, 2015; Usta, Sayın ve Güzelipek, 2017; Zavalısız ve Gündoğ, 2017). Erdoğan ve arkadaşları tarafından Türkiye'de farklı yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören 490 Suriyeli öğrenci ile anket yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre: Suriyeli üniversite öğrencilerinin üniversite harçlarının ödenmesi ve gerekli belgelerin temini konusunun iki temel güçlüktür. İş konusu diğer bir problemdir. Çalışmada öğrencilerin Türkiye'de eğitim gördükleri bölümlerin kalitesinden memnun oldukları, Suriyelilerin ayrımcılığa tabii tutulduğu düşüncesinin Suriyeli üniversite öğrencileri arasında oldukça yaygın bir görüş olduğu, Suriyelilerin Türkiyelilere sempati ile baktıkları okul arkadaşı olmayı, komşu olmayı ve işyerinde birlikte çalışmayı, yakın arkadaş olmayı arzu ettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır (Erdoğan ve diğerleri, 2017).

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan çalışmada Suriyelilerin üniversite eğitiminde gecikmelerin olduğu bulgulardan biridir. Diğer yandan kamp yaşamının öğrencilerin kendilerini şehre ait hissetmemelerine bunun da entegrasyona olumsuz etkisi olduğu anlaşılmıştır. Suriyeli öğrencilerin büyük çoğunluğunun burs ile geçindikleri, ailelerine ekonomik destek için de burslarını kullandıkları kaydedilmiştir. Ayrıca öğrencilerin dil problemi yaşadığı, dilin akademik başarılarını etkilediği, akademisyen ve idari personelin öğrencilerle iletişimde Kürtçe ve Arapça biliyor olmalarının iletişimi kolaylaştırdığı tespit edilmiştir (Akkaya, Çilingir ve Levent, 2018). Gül ve Şaşman Kaylı (2020) tarafından Uşak Üniversitesi'nde öğrenim gören Suriyeli mülteci üniversite öğrencilerinde sosyal dışlanmanın araştırıldığı nitel çalışmada Suriyeli öğrencilerin ekonomik, mekânsal, şehir temelli, eğitim, sağlık gibi boyutlarda sosyal dışlanma algıladığı görülmüştür. Ayrıca, üniversiteli Suriyeli öğrencilerin mülteci olmaktan kaynaklanan sorunları Yükseköğrenim sürecindeki eğitimsel sorunlarla birleştiğinde çoklu dezavantajlılığa neden olduğu tespit edilmiştir (Gül ve Şaşman Kaylı, 2020).

Sağır ve Aydın (2020) tarafından Gaziantep Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Mersin Üniversitesi ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde 825 Suriyeli öğrenciyi kapsayan araştırmada ev, Suriyeli öğrencilerin tercih ettiği birincil yaşama yeri olarak görülmüştür. Bunun nedeni, evin öğrencilerin kendilerini kültürel ve sosyal anlamda güvenli ve diğer Suriyeli öğrencilerle etkileşimin temel bir alanı olmasıdır. Suriyeli öğrencilerin interneti yoğun kullandıkları, grup içi sosyal ilişkileri sosyal ağlar üzerinden yürüttükleri gözlenmiştir. Dil ve iletişim konusunda yaşanan problemler, medyanın dilinin sosyal çevrenin tutumlarını etkilemesi, Suriyeli öğrencilerin Türkiye yükseköğretim sistemini kendi ülkelerine göre oldukça başarılı bulması diğer araştırma bulguları arasındadır (Sağır ve Aydın, 2020). Görüldüğü üzere üniversitelerin ve şehirlerin kapasitesi, bölgesel, kültürel ve kurumsal farklılıklar, öğrenci yoğunlukları, Suriyeli öğrencilerin ihtiyaçları ve entegrasyon seviyeleri çok boyutlu problemlerin kaynağı olarak öne çıkan unsurlardır.

Türkiye'nin uluslararası öğrenciler için bir cazibe merkezi olmasının arka planında değişik faktörler bulunmaktadır. Özoğlu ve arkadaşları tarafından yapılan bir araştırmada uluslararası öğrencilerden, yükseköğretim için Türkiye'yi tercih etme nedenleri şöyle sıralanmıştır:

a) Türkiye'deki üniversitelerde sunulan eğitimin, kendi ülkelerinde veya alternatif bölge ülkelerinde sunulana göre daha kaliteli olması.

b) Türkiye'deki eğitim ve yaşam harcamalarının, öğrencilerin eğitim alabilecekleri alternatif ülkelere göre, daha ekonomik olması.

c) Burs imkânları.

d) Öğrencilerin kendilerini kültürel, dinî ya da etnik olarak Türkiye'ye yakın hissetmeleri.

e) Akraba, yakın tanıdık veya öğretmen tavsiyesi.

f) Kendi ülkelerindeki Türk okulları tarafından yapılan yönlendirme (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2012, s. 89-90).

Suriyeli öğrencilerin Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarına kabulünün birkaç yolu vardır. Suriyeli mülteciler, devlet üniversitelerinin bölüm kotalarına tabi olmakla birlikte devlet ve kâr amacı gütmeyen vakıf üniversitelerine normal uluslararası öğrenciler olarak veya devlet tarafından finanse edilen burs programları aracılığıyla gerekli koşulları karşılayarak başvurabilirler. Suriyeli üniversite öğrencisi sayısı 2016-2017 akademik yılında 14.747, 2017-2018 akademik yılında 20.701, 2018-2019 akademik yılında ise 27.606'ya çıkmıştır. Suriyeli öğrenciler, Türkiye'de yaklaşık

140 bin olan uluslararası öğrenciler arasında da son iki yılda sayısal büyüklük olarak da ilk sırada yer almaktadırlar. 2017-2018 verilerine göre aralarında 410 doktora, 1.650 yüksek lisans öğrencisi bulunan Suriyeliler, devlet üniversitelerinden her türlü harçlardan muaf olarak ve çeşitli kriterlerle alınabilen burslardan yararlanarak öğrenimlerine devam etmektedir (Yavcan ve El-Ghali, 2017; Hohberger, 2018; Erdoğan, 2019). YÖBİS verilerine göre Türkiye’de 2019-2020 eğitim öğretim yılında yabancı öğrencilerin toplam sayısı 185.013’tür. Bu sayı içerisinde Suriye uyruklu öğrenci oranı devlet üniversitelerinde 31.758, vakıf üniversitelerinde 5.478 olmak üzere toplam 37.236 kişidir (YÖBİS, 2020). YÖK’ün sayfasında paylaşılan bilgi metnine göre UNESCO’nun 2018 verilerine göre dünyada en çok uluslararası öğrenci çeken ilk 10 ülke arasında Türkiye de bulunmaktadır.³ Bilgi metnine göre uluslararası öğrenci sayısı 2020 yılı sonu itibariyle 200 bini aşmış bulunmaktadır (YÖK, 2020). YÖBİS verilerine göre 2019-2020 eğitim yılında Harran Üniversitesi’ndeki toplam öğrenci sayısı 26.052’dir. Üniversitedeki toplam uluslararası öğrenci sayısı 3.002 olup bunların 1.787’si erkek, 1.215’i ise kız öğrencidir. Suriye uyruklu öğrenci sayısı ise 2.677 olup bunların 1.531’i erkek, 1.146’ısı kız öğrencidir (YÖBİS, 2020).

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma, yöntem olarak karma bir araştırma niteliği taşımaktadır. Karma araştırmalar, nicel ve nitel yöntemin birlikte kullanıldığı araştırmalardır. Nicel ve nitel araştırmalar pek çok yönden birbirinden farklı olmakla birlikte aynı zamanda birbirini tamamlayan araştırmalar olarak kabul edilmektedir (Balcı, 2011 ; Neuman, 2014). Bu araştırmanın ana yöntemi, nicel olup nitel yöntem tamamlayıcı bir unsur olarak araştırmada kullanılmıştır. Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama araştırmalarında genellikle; hedef kitlenin cinsiyet, yaş ve sosyoekonomik durum gibi kişisel özellikleri ile bir olguya ilişkin var olan performans, görüş, düşünce ve tutumlar tekil ya da bazı faktörlerle ilişkileri betimlenir (Mazlum ve Atalay, 2017).

Çalışmada nicel yöntemin veri toplama tekniklerinden anket, nitel yöntemin veri toplama tekniklerinden odak grup görüşmesi ile veriler derlenmiştir. Anket formu hazırlanırken öncelikle literatür taraması yapılmış göç ve eğitim literatürüne bağlı

3 Söz konusu sıralama şöyledir: 1. ABD 987.314, 2. İngiltere 452.079, 3. Avustralya 444.514, 4. Almanya 311.738, 5. Rusya 262.416, 6. Fransa 229.623, 7. Kanada 224.548, 8. Japonya 182.748, 9. Çin 178.271, 10. Türkiye 125.138 kişi.

olarak sorular geliştirilmiştir. Anket soruları, Suriyeli öğrencilere yönelik demografik soruların yanı sıra akademik uyumlarını ölçen temalardan oluşturulmuştur. Bu bağlamda ana temalar; göç öncesi ve geliş koşulları, hane koşulları (gelir, barınma, eğitim vb.), kampüs içi ilişki ve etkileşimler ile akademik koşullara yönelik soruları kapsamaktadır. Anket formu uzman görüşü alındıktan ve pilot uygulama yapıldıktan sonra uygulanmıştır. Mart 2020 tarihinde anketler yüz yüze uygulanmaya başlanmış ancak anketler bitmeden COVID-19 salgın kısıtlamaları başladığı için 76 civarında kalan anket çevrimiçi araçlar kullanılarak sonuçlandırılmıştır. Creswell, çevrimiçi odak grup görüşmelerini nitel araştırmalarda çevrimiçi veri toplamanın en sık kullanılan türlerinden biri olarak ifade etmektedir (Creswell, 2013). Bu nedenle anket sorularının analizi sonrası Aralık 2020 tarihinde 12 öğrenciyle çevrimiçi odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada geçen isimler, odak grup görüşmesi yapılan öğrencilerin gerçek isimleri olmayıp araştırmacılar tarafından kurgulanan hayali isimlerdir.

Araştırmada Olasılıklı olmayan örneklem türlerinden Kota örneklem (quota sampling) seçilmiştir. Kota örneklem, hücreleri veya katmanları oluşturan bir tür matris veya tabloyla başlar. Araştırmacı, tablodaki her bir tabakayı veya hücreyi oluşturmak ve etiketlemek için cinsiyet, yaş, eğitim veya diğer özellikleri kullanabilir. Hangi niteliklerin seçileceği, çalışmanın odaklandığı araştırma sorusuna bağlıdır. Kota örnekleme stratejisi daha sonra bu hücreleri doldurmak için bir olasılıksızlık yöntemi kullanır (Lune ve Berg, 2017, s. 39). Bir kota örneği oluşturmak için popülasyonun üyeleri sınıflandırılır, birkaç ilgili özelliğe göre ve bu özellikleri sergileyen bireysel vakalar, evren içindeki paylarıyla orantılı olarak seçilir (Rich, Brians, Manheim ve Willnat, 2018, s. 133). Buna göre araştırmada eğitim kriterine göre her bir fakülte ve yüksekokul bir tabaka kabul edilmiş ve bu tabakalardaki öğrencilerin evrendeki yüzdeliği doğrultusunda öğrenci sayısı belirlenmiştir. Harran Üniversitesi'nde ön lisans ve lisans programlarına kayıtlı 10 fakülte, 2 meslek yüksekokulunda okuyan Suriyeli öğrencilerden oluşan 1922 kişilik evrenden yüzde 95 güven aralığı ve yüzde 5 hata payı dikkate alınarak (Balcı'nın tablosuna göre) yapılan hesaplamada çıkan 321 kişilik örneklemin 5 fazlası -326 öğrenci- üzerinde gerçekleştirilmiştir (Balcı, 2011). Araştırmada 10 fakülte ve 2 meslek yüksekokulunda okuyan öğrencilerin sayısı (1922 kişi), belirlenen örneklem büyüklüğü (321 kişi) ile yüzdelik olarak karşılaştırılmış her akademik birim için evrendeki temsil oranında uygulanacak anket sayısı belirlenmiştir. Böylece araştırmada her bir fakülte ve yüksekokul için öğrencilerin evrendeki temsiliyeti doğrultusunda kota oranı saptanmıştır. Ancak yukarıda da izah edildiği gibi salgın koşullarından dolayı 76 civarındaki anket online gerçekleştirildiği için bazı birimlerde belirlenen kota sayısına ulaşamamıştır. Fakat bu durumun araştırmacının genel yapısını etkileme ihtimalinin düşük olduğu

değerlendirilmektedir. Araştırmada anket sonuçları SPSS programı ile betimsel istatistik, odak grup görüşmesi için de tematik içerik analizi yoluyla değerlendirme yapılmıştır. Araştırma için Harran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kuruluna başvuru yapılmış, 11.02.2020 tarih ve 2020/10 nolu kararlarla kurul onayı alınmıştır.

Araştırma Bulguları

Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan Suriyeli öğrencilerin yaşları 16-35 arasında bir dağılım göstermektedir. Öğrencilerin yaş grubu olarak yığılma gösterdiği yaşlar, 20-23 yaş arası olup toplam yüzdelik olarak bu oran %66'ya tekabül etmektedir. Katılımcılar arasında 16-18 yaş grubunda (%3,1) çok genç kişiler olduğu gibi 25-35 yaş aralığında (%14,1) görece eğitime geç kalmış kimseler de bulunmaktadır. Araştırmaya dâhil olan 326 öğrenciden %47,9'u (156'sı) erkek, %52,1'i (170'i) kız öğrencidir. Bu da genel temsiliyet anlamında her iki cinsiyet kategorisinin önemli ölçüde temsil edildiğini göstermektedir. Suriyeli üniversite öğrencilerinin %87,1 oranında bekâr kimselerden oluştuğu görülmektedir. Evli olanların oranı ise %12,3'tür. Suriyeli öğrencilerin yaşadığı haneler kalabalıktır. Öğrencilerin %54,6'sı beş ve üzeri bireyin kaldığı hanelerde yaşamaktadır. Hanedeki birey sayısı dört olanlar %21,2, üç olanlar %10,4, aynı hanede iki kişi kalanlar %6,1, bir kişi kalan %7,6'dır.

Öğrencilerin %38,7'si Deyrzor, %23,6'sı Rakka, %15'i Halep şehrinde gelmiştir. Suriyeli öğrenci kitlesi içerisinde Humus, Haseke, İdlib, Kobani ve Şam gibi yerlerden gelen öğrenciler de vardır. Öğrencilerin Türkiye'ye gelişinin yoğunlaştığı yıllar 2013-2016 yılları arasındadır. Türkiye'ye ilk göçün başladığı yıl olan 2011'de giriş oran olarak %0,3 iken takip eden yıllarda bu oran artış göstermiştir. En yüksek giriş %29,1 ile 2015 yılında, ardı sıra %22,7 ile 2013 yılı, %21,5 ile 2014 yılı öne çıkmaktadır. Öğrencilerin ebeveynlerinin okuryazarlık durumu annelerde okuryazar olmayan oranı %15,6 iken toplam okuryazar oranı %84,4'tür. Okuryazar olmayan baba oranı %5,2 çıkarken toplam okuryazarlık oranı %94,8 olup öğrenci babalarının eğitim düzeyinin yaklaşık 10 puan yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin gelir durumuna bakıldığında herhangi bir gelirim yok yardım alarak geçiniyorum diyenlerin oranı %9,8'dir. 1-499 TL aylık gelire sahip olanlar %21,5, 500-999 TL aylık geliri olanlar %27,9, 1000-1499 TL aylık geliri olanlar %22,1 1500-1999 TL aylık geliri olanlar %9,8, 2000 ve üzeri aylık geliri olanlar ise %8,9 düzeyindedir. Oranlara bakıldığında öğrencilerin büyük bir kısmının eğitim masraflarını karşılama bakımından yeterli bir gelire sahip olmadıkları görülmektedir.

Akademik Entegrasyona İlişkin Bulgular

Suriyeli öğrencilerin akademik entegrasyonunu ölçmek üzere kampüs içi eğitim süreçlerindeki faktörler dikkate alınarak sorular inşa edilmiştir. Eğitim koşulları, dil, barınma, öğretim elemanı ve diğer personelin tutum ve davranışları, üniversite kulüp üyeliği, sınıf arkadaşlarıyla vakit geçirme süresi, Türkiyeli arkadaş edinme durumu ve yapılan ortak faaliyetler, kampüs içi dışlanma ve ayrımcılığa maruz kalma durumu, üniversitede yapılan sosyal ve kültürel etkinlikler söz konusu akademik bütünleşmenin alt temaları olarak öğrencilere soru olarak yöneltilmiş ve elde edilen bulgular analiz edilmiştir.

Tablo 1			
Akademik birimlere göre dağılım.			
Kayıtlı olduğunuz akademik birim	2019-2020 Suriyeli Öğrenci	f	%
Fen Edebiyat Fakültesi	341	55	16,9
Güzel Sanatlar Fakültesi	10	1	0,3
Tıp Fakültesi	9	7	2,1
Veteriner Fakültesi	8	1	0,3
Sosyal Bilimler MYO	143	12	3,7
Teknik Bilimler MYO	308	22	6,7
Ziraat Fakültesi	307	55	16,9
Mühendislik Fakültesi	485	99	30,4
Eğitim Fakültesi	14	2	0,6
Sağlık Bilimleri Fakültesi	9	6	1,8
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	73	19	5,8
İlahiyat Fakültesi	215	47	14,4
Toplam	1992	326	100,0

Harran Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığından Ocak 2020 tarihi itibarıyla alınan bilgilere göre Harran Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrenciler ön lisans ve lisans düzeyinde 11 fakülte ve 14 yüksekokulda (Meslek Yüksekokulları dâhil) kayıtlı bulunmaktadır. Fakülte ve yüksekokullar şehirde merkez ilçeler ve diğer ilçelerdedir. Araştırma öğrenci yoğunluğunun en fazla olduğu merkez ilçeler olan Haliliye ve Eyyübiye'deki akademik birimlerde gerçekleştirilmiştir. Nitekim YÖK verilerine göre 2019-2020 eğitim öğretim yılındaki Suriye uyruklu öğrenci sayısı

ise 2.677'dir. Öğrenci işleri dökümlerine göre birimlerdeki Suriyeli öğrenciler ve anket uygulanan kişi sayısı tabloda verilmiştir. Araştırmaya 10 fakülte ve 2 meslek yüksekokuldaki 1992 kişilik evrenden seçilen toplam 326 öğrenci katılmıştır.

Tablo 2		
Suriye'den Türkiye'ye geliş amaçları.		
Amaç	f	%
Sığınma	195	59,8
Eğitim	123	37,7
İş	5	1,5
Evlilik	2	0,6
Diğer	1	0,3
Toplam	326	100,0

Suriyeli öğrencilere yöneltilen “Türkiye'ye hangi amaçla geldiniz?” sorusuna verilen cevaplar sığınma ve eğitim seçeneklerinde yoğunlaşmaktadır. Tabloya göre, 195 kişinin (%59,8) Türkiye'ye temel geliş amacı sığınma iken ikinci sırada 123 kişi (%37,7) ile eğitim seçeneği öne çıkmaktadır. İş (%1,5) ve evlilik (0,6) seçenekleri çok düşük düzeyde görülmüştür. Her ne kadar savaştan dolayı Türkiye'ye sığınma olduğu yaygın bir görüş olsa da geliş yılına ve amacına göre şehirlerin seçiminde eğitimin de etkileyici bir faktör olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3		
Hane içinde öğrenciye ait oda dağılımı.		
Odaya Sahip Olma Durumu	f	%
Evet	129	39,6
Hayır	197	60,4
Toplam	326	100,0

Yükseköğretim, öğrencilerin belirli koşullarda çalışmasını gerektirecek zorunluluklara sahiptir. Bu anlamda bir çalışma odasının varlığı öğrenci başarısını etkileyen önemli bir faktördür. Suriyeli öğrencilerin kendilerine ait oda durumuna bakıldığında öğrencilerin %60,4'ünün herhangi bir odaya sahip olmadıkları görülmektedir. Diğer yandan odam var diyenlerin oranı %39,6'dır. Göç koşullarının ekonomik olanakları önemli düzeyde olumsuz etkilediği ve aynı evi paylaşan kalabalık aile bireylerinin varlığı dikkate alındığında şahsi bir odanın olması gayet zorlaşmaktadır.

Tablo 4		
Burs alma durumu.		
Burs Alma Durumu	f	%
Hayır	261	80,1
Türkiye Bursları	28	8,6
Spark Bursu	33	10,1
DAFI	4	1,2
Toplam	326	100,0

Türkiye’de yükseköğretimde okuyan yerli ve uluslararası öğrenciler için birtakım burs imkânları bulunmaktadır. Tablodaki oranlar dikkate alındığında Harran Üniversitesi’ndeki Suriyeli öğrencilerin %80,1’i herhangi bir burs almamaktadır. Burs alanların ise dağılımı şöyledir: SPARK bursu alanlar %10,1; Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB) tarafından koordine edilen Türkiye Bursları alanlar %8,6, DAFİ bursu alanlar ise %1,2’dir. Üniversitedeki Suriyeli toplam öğrenci sayısı dikkate alındığında burs alan öğrencilerin oranı oldukça düşüktür.

Tablo 5		
Ders kitabı dışında kitap okuma sıklığı.		
Kitap Okuma Sıklığı	f	%
Hiç	92	28,2
Nadiren	53	16,3
Yılda birkaç kitap	72	22,1
Ayda birkaç kitap	55	16,9
Haftada bir kitap	31	9,5
Her gün mutlaka kitap okurum	23	7,1
Toplam	326	100,0

Akademik başarıyı etkileyen önemli faktörlerden biri de okuma ve anlama beceresidir. Suriyeli öğrencilerin yeni bir dille eğitim gördüğü dikkate alındığında kitap okuma alışkanlığının akademik başarı açısından önemi merkezi olmaktadır. Suriyeli Üniversite öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarını ölçmeyi hedefleyen bu soruya verilen cevapların dağılımı şöyledir: Hiç kitap okumam %28,2, nadiren kitap okurum %16,3, yılda birkaç kitap okurum %22,1, ayda birkaç kitap okurum %16,9, haftada bir kitap okurum %9,5, her gün mutlaka kitap okurum %7,1. Tablo dikkate alındığında öğrenciler arasında düzenli kitap okuma alışkanlığının zayıf olduğu görülmektedir.

Tablo 6		
Harran Üniversitesi'ni tercih etme nedeni.		
Tercih Nedeni	f	%
Yapılan sınavda puanımın burayı tutması	82	25,2
Ailemin burada yaşıyor olması	195	59,8
Okuduğum bölümün Harran Üniversitesi'nde diğer üniversitelere göre daha fazla olanağının olması	36	11,0
Diğer	13	4,0
Toplam	326	100,0

Türkiye'deki Suriyeli öğrenciler Yabancı Öğrenci Sınavı ile elde ettiği puanlara ve açılan kontenjanlara göre birçok üniversiteye girebilme imkânına sahiptir. Bu bağlamda öğrencilerin Harran Üniversitesi'ni tercih nedenleri genel olarak %59,8 ile ailesinin Şanlıurfa'da yaşıyor olmasını, %25,2 ile YÖS puanının Harran Üniversitesi programlarına tutması, %11 ise okuduğu program açısından Harran Üniversitesi'nin imkânlar bakımından avantajlı olmasını saymıştır. Buna göre göç koşullarının ekonomik ve psiko-sosyal boyutu bakımından eğitim sürecinde aile ile birlikte olma zorunluluğu, YÖS puanı ve üniversitenin imkânları Suriyeli öğrencilerin Harran Üniversitesi'ni tercih etme nedenleri olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 7		
Üniversitedeki Öğrenci Kulüplerine üyelik.		
Üyelik Durumu	f	%
Evet, üyeyim	79	24,2
Hayır, üye değilim	247	75,8
Toplam	326	100,0

Uluslararası öğrencilerin akademik ve sosyal uyumunu etkileyen önemli unsurlardan biri üniversite içindeki kulüp faaliyetlerine katılımıdır. Çünkü kulüpler her iki toplumdaki öğrencilerin birlikte belirli bir amaç etrafında toplandığı, dayanışma ve yardımlaşma faaliyetlerinin olduğu etkileşim alanlarıdır. Harran Üniversitesi'nde Uluslararası Öğrenciler Kulübü dâhil 50'den fazla farklı kulüp öğrencilere çeşitli imkânlar sunmaktadır. Soruya verilen cevapların dağılımında öğrencilerin %24,2'i bir kulübe üye iken %75,8'i herhangi bir kulübe üye değildir. Mevcut oranlar öğrencilerin kulüp üyeliği bakımından çok düşüktür. Bu durum, öğrencilerin kulüp faaliyetlerinden yeterince haberdar olmaması ve ailevi sorumluluklardan, maddi koşullarından dolayı bu tür etkinliklere zaman ayıramaması gibi faktörlerle de ilişkilidir.

Tablo 8		
Türkiyeli arkadaş edinme durumu.		
Türkiyeli Arkadaş Edinme Durumu	f	%
Evet	261	80,1
Hayır	65	19,9
Toplam	326	100,0

Entegrasyonun önemli göstergelerinden biri de ev sahibi toplumdaki kişilerle kurulan ilişkilere dir. Suriyeli öğrencilerin yerli toplumdaki kişilerle arkadaşlık durumunu ölçen soruda öğrencilerin %80,1'i Türkiyeli arkadaşı olduğunu ifade etmiştir. Türkiyeli arkadaşım yok diyenlerin oranı %19,9'dur. Tablodaki veriler odak grup görüşmelerinde ortaya çıkan sonuçlarla uyumaktadır.⁴ Farklı bölümler ve cinsiyetlerden seçilmiş grupla yapılan görüşmede öğrencilerin Türkiyeli öğrencilerle arkadaşlık ilişkilerinin gayet iyi olduğunu ve çok nadir problem yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo-9		
Türkiyeli arkadaşlarla vakit geçirme sıklığı (Türkiyeli arkadaşları olanlar içinde).		
Türkiyeli Arkadaşlarla Vakit Geçirme Sıklığı	f	%
Her gün	67	25,7
Haftada birkaç kez	114	43,7
Haftada bir kez	35	13,4
Ayda birkaç kez	26	10,0
Ayda bir kez	9	3,4
Bir aydan uzun sürelerde	10	3,8
Toplam	261	100,0

Bir önceki tabloda Suriyeli öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türkiyeli arkadaşları olduğu görülmüştü. Ancak entegrasyonla ilişkisi bakımından bu arkadaşlığın nasıl yürüdüğü önemlidir. Bu bağlamda Türkiyeli arkadaşlarla vakit geçirme sıklığı çeşitlilik göstermektedir. Tabloya göre her gün vakit geçiriyorum diyenlerin oranı %25,7, haftada birkaç kez vakit geçiriyorum diyenlerin oranı %43,7, haftada bir kez vakit geçiriyorum diyenlerin oranı %13,4, ayda birkaç kez vakit geçiriyorum diyenlerin oranı %10, ayda bir kez vakit geçiriyorum diyenlerin oranı %3,4, bir aydan uzun sürelerde vakit geçiriyorum diyenlerin oranı ise %3,8'dir. Görüldüğü üzere Harran

4 09.12.2020 tarihli çevrimiçi odak grup görüşmesi.

Üniversitesi'nde öğrencilerin iyi ilişkilerin bir tezahürü olarak birlikte vakit geçirme oranı oldukça yüksektir. Bu da öğrenciler arasında kaynaşma düzeyi bakımından önemli bir göstergedir.

Tablo 10		
Türkiyeli arkadaşlarla bir araya gelme amaçları.		
Türkiyeli Arkadaşlarla Birlikte Olma Durumları	f	%
Okul içi faaliyetlerde (kulüp, proje vb.)	83	31,8
Ders çalışma/Sınava hazırlık	122	46,7
Bürokratik işleri çözmede	8	3,1
Okul dışı sosyal faaliyetlerde (gezi, sinema vb.)	30	11,5
Diğer	18	6,9
Toplam	261	100,0

Suriyeli ve Türkiyeli öğrencilerin birlikte ne tür faaliyetlerde bulunduğu ile ilgili soruya verilen cevapların dağılımında üniversite içi ve üniversite dışı ayrımı baskın görünmektedir. Buna göre proje ve kulüp gibi üniversite içi faaliyetlerde bir araya gelme durumu %31,8, birlikte ders çalışma ve sınava hazırlık süreçleri %46,7, bürokratik işleri çözmede %3,1'dir. Üniversite dışı faaliyet anlamında birlikte vakit geçirme olarak (gezi, sinema vb.) çıkan oran ise %11,5'dir. Tabloda görüldüğü üzere Suriyeli öğrencilerle Türkiyeli öğrencilerin üniversite içi bir arada olma faaliyetleri daha yüksektir. Kampüs dışı faaliyet olarak birlikte vakit geçirme ve bürokratik işlerin çözülmesindeki ortaklık %14,6'a tekabül etmektedir.

Tablo 11		
Suriyeli arkadaşlarla vakit geçirme sıklığı.		
Suriyeli Arkadaşlarla Birlikte Zaman Geçirme Durumu	f	%
Her gün	183	56,1
Haftada birkaç kez	91	27,9
Haftada bir kez	22	6,7
Ayda birkaç kez	16	4,9
Ayda bir kez	8	2,5
Bir aydan uzun sürelerde	6	1,8
Toplam	326	100,0

Suriyeli öğrencilerin Türkiyeli öğrencilerle ilişkisi entegrasyon açısından kritik bir gösterge iken Suriyeli öğrencilerle ilişkisi kültürel üretimin sürekliliği ve sosyal gettolaşma bakımından kritik önemdedir. Tabloya göre Suriyeli arkadaşlarla her

gün vakit geçiriyorum diyenlerin oranı %56,1, Haftada birkaç kez vakit geçiriyorum diyenlerin oranı %27,9, haftada bir kez vakit geçiriyorum diyenlerin oranı %6,7, Ayda birkaç kez vakit geçiriyorum diyenlerin oranı %4,9, ayda bir kez vakit geçiriyorum diyenlerin oranı %2,5, bir aydan uzun sürelerde vakit geçiriyorum diyenlerin oranı ise %1,8'dir. Veriler dikkate alındığında Suriyeli öğrencilerin yarısından fazlası (%56,1) kendi yurttaşları ile günlük vakit geçirmektedir. Aynı seçeneği Türkiyeli arkadaşlarla günlük vakit geçirme yüzdeliği ile kıyasladığımızda bu oran %25,7'dir. Bu oranlar, Suriyeli öğrencilerin sosyal uyumu açısından negatif bir durumdur. Aynı zamanda sosyal gettolaşma riskini de beraberinde getirmektedir.

Tablo 12						
Ders dışı zamanlarını değerlendirme biçimi.						
Ders Dışı Zamanları Değerlendirme Biçimi	1. Sıra		2. Sıra		3. Sıra	
	f	%	f	%	f	%
Sosyo-kültürel etkinliklere katılmayı tercih ediyorum.	61	18,7	31	9,5	51	15,6
Sportif faaliyetlere katılmayı tercih ediyorum.	27	8,3	54	16,6	24	7,4
Ailemle vakit geçirmeyi tercih ediyorum.	177	54,3	59	18,1	33	10,1
Suriyeli arkadaşlarımla vakit geçirmeyi tercih ediyorum.	45	13,8	98	30,1	49	15,0
Türkiyeli arkadaşlarımla vakit geçirmeyi tercih ediyorum.	3	0,9	26	8,0	51	15,6
Öğrenci Kulübündeki arkadaşlarımla vakit geçirmeyi tercih ediyorum.	1	0,3	3	0,9	4	1,2
STK'daki arkadaşlarımla vakit geçirmeyi tercih ediyorum.	1	0,3	2	0,6	4	1,2
İş arkadaşlarımla vakit geçirmeyi tercih ediyorum.	2	0,6	5	1,5	6	1,8
Sınıf arkadaşlarımla vakit geçirmeyi tercih ediyorum.	3	0,9	23	7,1	51	15,6
Zaman ve mekân hangisine uygunsa bir tercih yapmam.	5	1,5	25	7,7	51	15,6
Diğer	1	0,3	0	0,0	2	0,6
Toplam	326	100,0	326	100,0	326	100,0

Ev sahibi toplumla bütünleşmenin önemli bir yolu da sosyal hayata katılım süreçleridir. Öğrencilere yöneltilen “ders dışı zamanlarınızı değerlendirme biçimi olarak en önemli üç seçeneği işaretleyin?” sorusuna verilen cevaplarda birinci sırayı %54,3 ile ailemle vakit geçiririm, ikinci sırada %30,1 ile Suriyeli arkadaşlarımla vakit geçiririm, üçüncü sırada %15,6 ile dört seçenekte benzer dağılım görülmüştür. Veriler dikkate alındığında Suriyeli öğrenciler, ders dışı zamanlarda büyük ölçüde yine Suriyeli gruplar içinde vakit geçirmektedir. Sosyal hayata katılım ve ev sahibi toplumdan kişilerle vakit geçirme 3. sırada %15 düzeyinde kalmaktadır. Bu da sosyal uyum açısından olumsuz bir duruma işaret etmektedir.

Tablo 13		
Kampüse ulaşım imkânlarından memnunum.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	43	13,2
Katılmıyorum	100	30,7
Kararsızım	78	23,9
Katılıyorum	81	24,8
Kesinlikle Katılıyorum	24	7,4
Toplam	326	100,0

Harran Üniversitesi şehir merkezinde dört kampüse sahiptir. Bu kampüsler belirli bir uzaklık mesafesinde olmakla birlikte en uzak kampüs şehre 25 km. uzaklıkta olan Osmanbey Kampüsü'dür. Öğrencilerin büyük bir kısmı da bu ana kampüste okumaktadır. Kampüse ulaşım şehir içi otobüslerle yapılmaktadır. Tabloya göre bu hizmetlerden toplam memnuniyet oranı %43,9'dur. Ulaşım hizmetlerinden toplam memnuniyet duymama oranı ise %32,2'dir. Genel anlamda ulaşım hizmetinden memnun kalma görünmekle birlikte öğrencilerin üçte biri bu hizmetten memnun değildir.

Tablo 14		
Üniversitenin barınma/konaklama imkânlarından memnunum.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	28	8,6
Katılmıyorum	58	17,8
Kararsızım	102	31,3
Katılıyorum	107	32,8
Kesinlikle Katılıyorum	31	9,5
Toplam	326	100,0

Üniversite öğrencileri genel olarak yurt ve pansiyonlarda barınmakta bir kısmı da ya kendi evinde ya da kirada oturmaktadır. Üniversiteye hizmet veren barınma mekânlarından memnuniyetle ilgili soruya öğrencilerin %42,3 olumlu görüş bildirmiştir. Barınma imkânlarından memnun olmayanların toplam oranı ise %26,4'tür. Kararsızların oranı ise %31,3'tür. Bu oranın yüksekliği büyük ihtimalle barınma olarak kendi mekânlarını kullanan kimselerle ilişkilidir.

Tablo 15		
Üniversitenin tanışma/kaynaşma faaliyetlerini yeterli buluyorum.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	33	10,1
Katılmıyorum	90	27,6
Kararsızım	112	34,4
Katılıyorum	55	16,9
Kesinlikle Katılıyorum	36	11,0
Toplam	326	100,0

Türkiyeli ve Suriyeli öğrencileri bir araya getiren faaliyetlere yönelik soruya verilen cevaplarda Suriyeli öğrencilerin bu tür faaliyetlerden memnuniyet oranı %27,9'dur. Faaliyetlerden memnun olmama oranı ise %37,7'dir. Kararsızların oranı %34,4'tür. Söz konusu veriler göz önüne alındığında kampüs içi sosyal ve akademik uyumun önemli bir aracı olan tanışma ve kaynaşma faaliyetlerinin yetersiz olduğu görülmektedir.

Tablo 16		
Merkezi Kütüphane'den yeterli şekilde faydalanabiliyorum.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	24	7,4
Katılmıyorum	50	15,3
Kararsızım	84	25,8
Katılıyorum	118	36,2
Kesinlikle Katılıyorum	50	15,3
Toplam	326	100,0

Ana kampüste bulunan merkezi kütüphane hem zengin kitaplığı hem de ders çalışma ortamı ve çeşitli ücretsiz ikramlar açısından öğrencilere hizmet sunmaktadır. Bu hizmetler dikkate alınarak öğrencilerin görüşlerine bakıldığında %51,5'nin kütüphaneden yeterli düzeyde yararlandığı görülmektedir. %22,7 oranında öğrenci

ise kütüphane hizmetlerinden yeterli ölçüde yararlanmadığımı beyan etmektedir. Kararsızların oranı ise %25,8'dir. Genel olarak kütüphaneden yararlanma belirli bir seviyededir.

Tablo 17		
Burada aldığım eğitim, iş bulmamı kolaylaştıracaktır.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	32	9,8
Katılmıyorum	61	18,7
Kararsızım	92	28,2
Katılıyorum	109	33,4
Kesinlikle Katılıyorum	32	9,8
Toplam	326	100,0

İstihdam imkânları, göçmen öğrenciler için önemli bir husustur. Bir ülkedeki istihdam olanakları göçün oraya yoğunlaşmasına dahi yol açabilir. Bu bağlamda Harran Üniversitesi'ndeki eğitimin iş imkânlarına etkisi %43,2 oranında görece yüksek durumda çıkmıştır. Eğitimin iş imkânlarına etkisinin olmadığını düşününler ise %28,5'tir. Kararsız olanlar ise %28,2'dir. Söz konusu oranın yüksek olmasının nedeni başlangıç sınıflarındaki (hazırlık, 1 ve 2 gibi) öğrencilerle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 18		
İdari personelin tutumundan memnunum.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	28	8,6
Katılmıyorum	35	10,7
Kararsızım	97	29,8
Katılıyorum	132	40,5
Kesinlikle Katılıyorum	34	10,4
Toplam	326	100,0

Suriyeli öğrencilerin eğitim mekânlarında etkileşimde bulunduğu personellerden bir grup da idari işlerden sorumlu olanlardır. Bu konudaki memnuniyet sorusunda öğrencilerin cevabı %50,9'dur. İdari personelin tutumundan memnun olmayanların oranı ise %19,3'tür. Kararsızlar %29,8'dir. Okuduğu sınıf ve ihtiyaç duyma durumuna göre idari personelle ilişki açısından net bir karar veremeyenleri dışarıda tuttuğumuzda tabloda idari personelden toplam memnuniyet oranı %50 düzeyindedir.

Tablo 19		
Akademik personelin tutumundan memnunum.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	29	8,9
Katılmıyorum	39	12,0
Kararsızım	91	27,9
Katılıyorum	134	41,1
Kesinlikle Katılıyorum	33	10,1
Toplam	326	100,0

Eğitim hayatının önemli aktörlerinden biri olarak akademik personel Suriyeli öğrencilerin sosyal ve akademik uyumunda kilit önemdedir. Tablodaki verilere bakıldığında öğrenciler akademik personelin tutumundan toplamda %51,2 oranında memnun, %20,9 oranında gayri memnun olduğu görülmektedir. Kararsızlar ise %27,9 olarak çıkmıştır. Kararsızların görece yüksek olması etkileşim durumuna bağlı olabilir. Ancak sadece olumlu tutumlar dikkate alındığında sadece %50 oranında memnuniyet çıkmaktadır. Bu da öğretim elemanlarının tutumlarına yönelik görece hoşnutsuzluklar olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 20		
Türkiyeli öğrencilerin dayanışmacı tutumundan memnunum.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	36	11,0
Katılmıyorum	52	16,0
Kararsızım	104	31,9
Katılıyorum	104	31,9
Kesinlikle Katılıyorum	30	9,2
Toplam	326	100,0

Ev sahibi toplumdan öğrencilerle Suriyeli öğrencilerin uyumuna ait bu soruda öğrencilere Türkiyeli öğrencilerin tutumları sorulmuştur. Tabloya bakıldığında olumlu görüşlerin toplamında öğrencilerin %41,1'i Türkiyeli öğrencilerden dayanışmacı tutum gördüklerini, olumsuz görüşler toplamında ise %26'sı bu yönde bir tutum görmediğini ifade etmiştir. Kararsızların oranı %31,9'dur. Öğrenciler arası dayanışma belirli bir seviyede olmakla birlikte düşük görünmektedir.

Tablo 21		
Türkiyeli öğrencilerin olumsuz tutumu başarı düzeyimi etkiliyor.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	33	10,1
Katılmıyorum	50	15,3
Kararsızım	108	33,1
Katılıyorum	97	29,8
Kesinlikle Katılıyorum	38	11,7
Toplam	326	100,0

Öğrenciler arası ilişkileri ölçen Türkiyeli öğrencilerin olumsuz tutumlarının başarıya etkisine yönelik soruda Suriyeli öğrencilerin %41,5'i olumsuz tutumunun başarılarını etkilediğini, %25,4'ü ise bundan etkilenmediğini ifade etmiştir. Kararsızlar oranı ise %33,1'dir. Söz konusu veriler öğrencilerin belirli ölçülerde olumsuz tutumlara maruz kaldığını ve bunun da öğrencilerin eğitimdeki başarı düzeylerine ket vurduğunu göstermektedir.

Tablo 22		
İrkçı/Ayrımcı tutumlara maruz kalmam nedeniyle sorunlar yaşıyorum.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	23	7,1
Katılmıyorum	103	31,6
Kararsızım	88	27,0
Katılıyorum	75	23,0
Kesinlikle Katılıyorum	37	11,3
Toplam	326	100,0

Sosyal ve akademik uyumun bir göstergesi olarak ırkçı ve ayrımcı tutumlara maruz kalma oranı önemli bir durumdur. Tabloda soruya verilen cevapların toplam dağılımına bakıldığında ırkçı ve ayrımcı tutumlara maruz kalmaya bağlı sorun yaşama oranı %34,3 olup bu yönde sorun yaşamadığını ifade edenlerin toplam oranı ise %38,7'dir. Kararsızlar %27 düzeyindedir. Öğrencilerin üçte biri ırkçı ve ayrımcı tutumlara maruz kalmaya bağlı sorunlar yaşamaktadır.

Tablo 23		
Dil yetersizliği nedeniyle sorunlar yaşıyorum.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	37	11,3
Katılmıyorum	93	28,5
Kararsızım	86	26,4
Katılıyorum	72	22,1
Kesinlikle Katılıyorum	38	11,7
Toplam	326	100,0

Suriyeli öğrencilerin üniversite programlarına kayıt olabilmesi için belirli Türkçe dil belgelerini sağlamış olmaları gerekir. Buna rağmen dil becerisi uzun bir süreçte gelişir. Dil sorununu ölçen bu soruda Türkçeyi bilme derecesinin problemlere etkisi incelenmiştir. Bu anlamda tablodaki sonuçlara bakıldığında öğrencilerin %33,8'i dil yetersizliği nedeniyle problemler yaşadığını ileri sürmektedir. %39,8 oranında öğrenci ise dil yetersizliğine bağlı sorunlar yaşamadığını ifade etmektedir. Dil yeterliliği belli bir seviyede olmakla birlikte halen dil konusunda problem yaşayan öğrencilerin olduğu da açıktır.

Tablo 24		
Harran Üniversitesi'nde öğrenim görmekten mutluyum.		
Katılım Durumu	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	31	9,5
Katılmıyorum	39	12,0
Kararsızım	77	23,6
Katılıyorum	115	35,3
Kesinlikle Katılıyorum	64	19,6
Toplam	326	100,0

Akademik entegrasyon göstergesi ve iyi oluş halini öğrenme bakımından üniversiteye yönelik duygular önemlidir. Harran Üniversitesi'nde eğitim almanın Suriyeli öğrencileri ne derece mutlu ettiğine yönelik soruda öğrenciler %54,9 oranında bu üniversitede okuduklarından dolayı mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Harran Üniversitesi'nde okuyor olmaktan mutlu olmama oranı ise %21,5'tir. Önceki tablolarda da görüldüğü üzere Suriyeli öğrenci kitlesinin yarısı üniversiteye önemli derecede intibak etmiş durumdadır.

Araştırma Bulgularının Analizi ve Tartışma

Harran Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrencilerin akademik bütünleşme süreçlerinin nicel ve nitel yöntemlerin ışığında ele alındığı bu çalışmada akademik ortamdaki entegrasyonun nasıl bir görünümde olduğuna ilişkin önemli bulgulara ulaşılmıştır. Buna göre, araştırmaya katılan Suriyeli öğrencilerin yaşları 16-35 arasında bir dağılım göstermektedir. Türkiye'de ortalama üniversite yaşı 18-23 arası olarak düşünüldüğünde savaş ve göç koşullarından dolayı eğitim süreçlerine geç kalmışlığı olduğu görülmektedir. Nitekim araştırmada 25-35 yaş aralığında %14,1 oranında öğrenci bulunmaktadır. Suriyeli öğrencilerin eğitime geç kalmışlığı bulgusu, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan çalışma ile benzer çıkmıştır (Akkaya ve diğerleri, 2018). Suriyeli öğrencilerin kaldığı haneler kalabalıktır. Öğrencilerin %54,6'sı beş ve üzeri bireyin kaldığı hanelerde yaşamaktadır. Bu durum savaş ve göç koşullarından kaynaklı çöken sosyal destek mekanizmaları ve ekonomik koşulların bir sonucudur. Öğrencilerin yaklaşık %65'i Şanlıurfa'ya sınır yakınlığı olan Deyrzor, Rakka, Haseke gibi şehirlerinden gelmiştir. Bu da hem coğrafi hem de kültürel yakınlığın bir sonucu olarak göç hedefini etkileyen unsurlar olarak değerlendirilebilir. Öğrencilerin ebeveynlerinin okuryazarlık durumuna bakıldığında babalar annelere oranla okuryazarlık bakımından daha yüksek oranda çıkmıştır. Annelerde okuryazar oranı %84,4 iken babalarda bu oran %94,8'dir. Genel olarak ebeveyn okuryazarlığı belirli bir seviyededir. Yapılan araştırmalarda anne ve babanın eğitim düzeyinin artışı çocukların eğitim düzeyinde ve başarısında etkili olduğu görülmüştür (Şahin, 2019, s. 260; Ural ve Çınar, 2016, s. 48). Suriyeli öğrencilerin ebeveynlerin eğitim düzeylerinin görece yüksek oluşu da öğrencilerin eğitim kurumlarına erişimi kolaylaştırdığı değerlendirilmektedir.

Suriyeli öğrencilerin %80,1'i herhangi bir burs almamaktadır. Bu durum eğitim maliyetleri bakımından öğrencileri yardıma muhtaç hale getirmekte veya çalışmak zorunda bırakmaktadır. Nitekim araştırmada yardım alarak geçiniyorum diyenlerin oranı %9,8'dir. Gelir durumu olarak öğrencilerin yaklaşık yarısı 1000 TL altı gelir koşullarında yaşamını sürdürmektedir. Eğitim materyalleri, barınma, gıda, giyim ve ulaşım gibi harcama kalemleri dikkate alındığında öğrencilerde ciddi bir iktisadi yük gerçeği ile karşılaşılmaktadır. Benzer durum Yavcan ve El-Ghali (2017), Watenpaugh vd. (2014a) ile Erdoğan ve arkadaşlarının (2017) çalışmalarında da tespit edilmiştir. Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere sağlanan bursların uyum konusunda önemli etkileri olduğu gösteren çalışmalar mevcuttur (Yontar, 2019, s. 257). Dolayısıyla ekonomik kaynak hem akademik hem de sosyal entegrasyonu sınırlarını belirleyen bir unsurdur.

Araştırma sonucunda Türkiye'nin sadece sığınma değil aynı zamanda eğitim imkânları bakımından da bir çekim gücüne sahip olduğu görülmüştür. Göç eden öğrencilerin amacına göre şehirlerin seçiminde eğitimin de etkileyici bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Bunda son zamanlarda YÖK'ün sınır illerindeki üniversitelere yönelik özel düzenlemelerinin etkisi olduğu açıktır. Söz konusu girişimlerin Harran Üniversitesi'ni de öğrenciler açısından belirli ölçüde bir çekim merkezi kılmaktadır. Bununla birlikte Suriyeli öğrencilerin Harran Üniversitesi'ni tercih nedenleri arasında ilk iki etken aileyle aynı şehirde yaşama ve YÖS puanının etkisi ağırlık kazanmaktadır. Üniversiteyi bilinçli tercih üçüncü etken olarak çıkmaktadır.

Üniversite öğrencileri için bağımsız bir çalışma odası elzemdir. Suriyeli öğrencilerin temel bir ihtiyacı ve akademik başarılarını önemli ölçüde etkileyen bir unsur olarak bir çalışma odasından mahrum olduğu görülmüştür. Öğrencilerin %60,4'ünün herhangi bir odası yoktur. Bu üniversiteye uyum ve başarıyı olumsuz yönde etkileyebilir Kurulgan ve Çekerol, (2008) tarafından yapılan araştırmada, okuma alışkanlığı ile akademik başarı arasında güçlü bir bağ olduğu ortaya konulmuştur. Ancak araştırmada Suriyeli üniversite öğrencilerinin düzenli kitap okuma alışkanlıkları çok düşük tespit edilmiştir. Kitap okuma oranının çok düşük oluşu, akademik ve sosyal entegrasyonun temeli olan dil ve iletişimi olumsuz yönde etkileyebilir. Öğrencilerin kulüp üyeliği dörtte bir oranında olup bu oran üniversitedeki 50'den fazla kulüp çeşitliliği bakımından çok düşüktür. Düşük üyeliğin sebebi, öğrencilerin kulüp faaliyetlerinden yeterince haberdar olmaması, ailevi yükümlülükler ve ekonomik koşullar olarak sayılabilir.

Suriyeli öğrencilerin %80,1'i Türkiyeli arkadaşı olduğunu ifade etmiştir. Bu oran Suriyeli öğrenciler açısından gayet yüksektir. Türkiyeli arkadaşlarla vakit geçirme sıklığına bakıldığında günlük ve haftalık toplamı olarak %80 dolaylarında görüşme sıklığına rastlanmıştır. Erdoğan ve arkadaşlarının Türkiye genelinde yaptığı çalışmada araştırmaya katılan Suriyeli üniversite öğrencilerinin %50'den fazlası Türkiyeli arkadaşlarla iyi ve mükemmel ilişkileri olduğunu ve %40'ının kötü ilişkileri olduğunu ifade etmiştir (Erdoğan, Erdoğan ve Yavcan, 2017). Diğer yandan Ankaralı ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada da Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nden gelen öğrencilerin Suriyeli öğrencilere karşı daha pozitif bir tutum sergiledikleri anlaşılmış ve bu durum Suriye ile fiziki yakınlıktan kaynaklanan sıkı ilişkilerin bir sonucu olarak yorumlanmıştır (Ankaralı ve diğerleri, 2017, s. 131). Çalışmamızda görüldüğü üzere Harran Üniversitesi'nde öğrencilerin iyi ilişkilerin bir tezahürü olarak birlikte vakit geçirme oranı gayet yüksektir. Bu da öğrenciler arasında kaynaşma düzeyi bakımından önemli bir göstergedir. Öğrencilerin Suriyeli

arkadaşlarla vakit geçirme sıklığına bakıldığında günlük ve haftalık toplamı olarak %90 dolaylarında görüşme sıklığına rastlanmıştır. Türkiyeli arkadaşlarla vakit geçirme oranının yüksekliği de dikkate alındığında arkadaşlık anlamında iki taraflı işleyen bir ilişki biçimi olduğu görülmektedir. Odak grup görüşmeleri de bunu doğrulamaktadır.⁵ Öğrencilerden biri hariç kalan 11'i Türkiyeli arkadaşlarıyla gezme, yemek yeme, resim yapma, ev ziyaretleri ve alışveriş gibi ortak zaman geçirme faaliyetlerinde bulunduğunu dile getirmiştir. Bu durum öğrenciler arası ilişkilerin zamanla gelişmesiyle entegrasyonun artacağına bir işaret olarak görülebilir.

Türkiyeli ve Suriyeli öğrencilerin bir araya gelme gerekçeleri proje ve kulüp gibi üniversite içi faaliyetler, birlikte ders çalışma ve sınava hazırlık süreçleri ile bürokratik işleri çözme şeklindedir. Suriyeli öğrencilerle Türkiyeli öğrencilerin üniversite içi bir arada olma faaliyetleri daha yüksekken kampüs dışı faaliyet olarak birlikte vakit geçirme oranı görece düşüktür. Entegrasyonun önemli ayaklarından biri ev sahibi topluluk ile göçmenler arasında sürdürülebilir bir ilişkinin sağlanmasıdır. Ev sahibi topluluğun mültecilerin kendilerinden farklı bir kültüre sahip olduklarını kabul ederek onların yaşadıkları travmalara karşı duyarlı olması karşılıklı birbirini kabulün önünü açacak en önemli unsurdur (Oucho ve Williams, 2017, s. 12). Bu çerçeveden bakıldığında Türkiyeli öğrencilerin Suriyeli öğrencilerle dayanışmacı tutumları toplamda %41,1 olarak çıkmıştır. Öğrencilerin üçte biri ırkçı ve ayrımcı tutumlara maruz kalmaya bağlı sorunlar yaşamaktadır (%34,3). Aynı şekilde öğrencilerin %41,5'i Türkiyeli öğrencilerin olumsuz tutumunun başarılarını etkilediğini ifade etmiştir. Her iki öğrenci grubunun belirli formatta bir ilişkiye sahip olmasının yanı sıra olumsuz tutumlar da Suriyeli öğrencilerce deneyimlenmektedir. Göçmen öğrencilere karşı ırkçı/dışlayıcı/ayrımcı olumsuz tutumlar önemli bir sorun olup çalışmamızda da belirli bir düzeyde görülmüştür. Odak grup görüşmelerinde Suriyeli öğrencilerin bir kısmı üniversitedeki diğer öğrencilerin bazı tutumlarından rahatsız olduğunu söylemiştir. Örneğin bir öğrenci, bazı arkadaşlarının kendisini adıyla değil “*mülteci*” diye çağırmasından duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Bir diğer öğrenci, arkadaşının instagramda üniversite sınavından çıkıp ağlayan birinin fotoğrafının altına “*sen burada ağla Suriyeliler sınavsız giriyor*” diye bir paylaşımında bulunduğunu belirtmiş ve bundan duyduğu rahatsızlığı aktarmıştır.⁶ Gaziantep Üniversitesi'nde okuyan Suriyeli öğrencilerin de bazen diğer öğrencilerin arkalarından alay ettiklerini veya kamusal alanlarda olumsuz yorumlara konu oldukları aktarılmıştır (Watenpaugh ve diğerleri,

5 09.12.2020 tarihli çevrimiçi odak grup görüşmesi.

6 09.12.2020 tarihli çevrimiçi odak grup görüşmesi.

2014a, s. 35). Erdoğan vd.'nin (2017) Türkiye genelinde, Gül ve Şaşman Kaylı'nın (2020) Uşak Üniversitesi'nde, Zavalı ve Gündag'ın (2017) Karabük Üniversitesi örnekleri üzerinde yaptığı araştırma sonuçları dışlanma ve ayrımcılık noktasında bu çalışmanın bulgularıyla uyumaktadır. Yukarıdaki verilerde de görüldüğü üzere öğrenciler arası belirli seviyede bir arkadaşlık etkileşimi/ilişkisi bulunmaktadır. Ancak kapsamlı ve eşit haklar temelinde ilişkiler bakımından hem yerli öğrenciler hem de Suriyeli öğrenciler için halen zamana ihtiyaç olduğu da aşikârdır. Dolayısıyla gelen entegrasyon seviyesi, kültürel eğilimler, Suriyeli öğrencilerin göçten kaynaklı artan ailevi yükümlülükleri, ev içi rollere aşırı bağlanması ve ekonomik koşulları kampüs içi etkileşim sıklığını arttırırken, kampüs dışında sosyal hayatta bir araya gelme sıklığı ve etkileşimini azaltmakta kimi ilişkilerde dışlanma ve ayrımcılığın açığa çıkmasına da neden olmaktadır. Ders dışı zamanları değerlendirme durumunda Suriyeli öğrenciler, büyük ölçüde yine Suriyeli gruplar içinde vakit geçirmektedir. Sosyal hayata katılım ve ev sahibi toplumdaki kişilerle vakit geçirme çok düşüktür (%15). Bu da sosyal bütünleşme olarak olumsuz bir duruma işaret ederken sosyal ve kültürel gettolaşmaya kapı aralayabilir.

Harran Üniversitesi'nin ulaşım, barınma, kampüs içi sosyal faaliyetleri ve kütüphane kullanımı hakkında Suriyeli öğrencilerin görüşleri farklılık göstermektedir. Ana kampüs, şehre 25 km. uzaklıkta olan Osmanbey Kampüsü'dür. Öğrencilerin kampüs ulaşım hizmetlerinden toplam memnuniyet oranı %43,9'dur. Ulaşım hizmetleri çalışmada önemli bir problem olarak görülmüştür. Üniversiteye hizmet veren yurt vb. barınma mekânlarından memnuniyet oranı çok yüksek değildir (%42,3). Şehirde öğrencilerin barınması için mevcut yurt kapasitesi yetersizdir. Barınma ile ilgili bulgu El-Ghali, Ali, ve Ghalayini'nin (2017) Irak, Özkan ve Güvendir'in (2015) Trakya ve Kırklareli Üniversitelerinde, Zavalı ve Gündag'ın (2017) Karabük Üniversitesi çalışmalarıyla benzer çıkmıştır. Dolayısıyla barınma öğrenciler için önemli bir problemdir. Kampüs içi sosyal ve akademik uyumun önemli bir aracı olan tanışma ve kaynaşma faaliyetlerinin memnuniyet oranı %27,9 olup bu oran çok düşüktür. Üniversite belirli düzeyde çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmesine rağmen ya içerik olarak ya da Suriyeli öğrencilerin katılımını sağlayamadığı için kaynaşma faaliyetleri Suriyeli öğrenciler tarafından yetersiz bulunmuştur.

Göçmen öğrenciler açısından eğitim, sosyal mobilizasyon ve istihdama giden yolda kilit bir fırsattır. Harran Üniversitesi'ndeki eğitimin iş imkânlarına etkisine bakıldığında öğrencilerin %43,2'si bu konuda olumlu düşünmektedir. Yarından fazla öğrenci, eğitim ve iş bulma konusunda üniversite eğitiminin pozitif katkısı konusunda iyimser değildir. Watenpaugh ve arkadaşlarının (2014a) yaptığı çalışmada

da Türkiye'nin güneyindeki yerinden edilmiş ve mülteci öğrencilerin, Türkiye'nin büyükşehir merkezlerindekiyle göre daha az istihdam ve eğitim seçeneğine sahip olduğu belirlenmiştir (Watenpaugh ve diğerleri, 2014a, s. 35). Şanlıurfa'daki iş koşulları ve işsizlik oranı baz alındığında söz konusu tespit haklı olduğu açıktır. Mevcut durum, eğitimdeki başarıyı olumsuz etkileyeceği gibi ikinci göç planlarını da tetikleyecek bir faktördür.

Akademik ve sosyal entegrasyonun önemli bir bileşeni şüphesiz ki eğitim ortamındaki akademik ve idari personeldir. Eğitim ortamlarında etkileşimde bulunan idari personelden memnuniyet %50,9'dur. Akademik personelin tutumundan toplamda memnuniyet ise %51,2 oranındadır. Her iki personele ilişkin olumsuz tutum ise %20 düzeyindedir. Odak grup görüşmesinde genel olarak idari ve akademik personelden memnuniyet söz konusu iken sadece bir öğrenciden öğretim elemanlarına yönelik şikâyet gelmiştir. Örneğin Selva⁷ adlı öğrenci: *"kısmi zamanlı öğrenci olarak da çalıştım. Personel iyiydi, yabancı olduğumu bildikleri için işlerimi de kolaylaştırdılar."* demiştir. Diğer öğrenciler de genel olarak personelin iyi ve yardımsever olduğunu ifade etmiştir. Akademik personele ilişkin görüşlerde Jiyan⁸ adlı mühendislik öğrencisi: *"Hocalar çok iyiydi. Derslerde, 'yabancı arkadaşlar, anlamadığımız bir yer varsa size tekrar anlatabilirim, anlamazsanız dersi durdurun sorun ya da dersten sonra gelin' diyordu, ayırım yapmıyordu"* demiştir. Rim⁹ adlı öğrenci bir hocanın motivasyonunu bozduğunu ifade ederek şu diyalogu anlatmıştır: *"hocalar yabancı olanların iş bulamayacağını söylüyordu. 'Siz yabancı olduğunuz için memur olamazsınız' diyordu. Hiç iş bulamayacağımızı söylüyorlar. Bana: 'Türk öğrenciler öğretmen oldu siz ne olacaksınız' diye sordu. Ben 'Türk vatandaşı oldum öğretmen olabilirim' dedim. 'Hayır olamazsın' dedi."* şeklinde bir diyalogu paylaşmıştır. Pascarella ve Terenzini çalışmalarında, sosyal entegrasyonun bir ölçüsü olarak kabul edilen öğrenci ve akademik personel ilişkisi değişkenleri ile akademik entegrasyonun bir ölçüsü olarak öğrenci gelişimi ve öğrenimiyle ilgilenen akademik personel arasında telafi edici bir etkileşim bulmuşlardır (Mannan, 2007, s. 148). Bu bağlamda Suriyeli öğrenciler idari ve akademik personelle ilişkilerinde belirli bir seviyeyi yakalamış görünmektedir. Ancak bu verilere rağmen başarılı bir entegrasyon için hem akademik hem de idari personele göç, uluslararası öğrenciler ve çok kültürlülük gibi konularda belirli eğitimlerin verilmesi gerekliliği açıktır.

7 09.12.2020 tarihli çevrimiçi odak grup görüşmesi.

8 09.12.2020 tarihli çevrimiçi odak grup görüşmesi.

9 09.12.2020 tarihli çevrimiçi odak grup görüşmesi.

Dil, göç sürecinin tümünde önemli bir sermaye olup akademik ve sosyal bütünleşmenin kilit bileşenidir. Çalışmada Türkçe dil yetersizliği anlamında öğrencilerin %33,8'inin problemler yaşadığı tespit edilmiştir. Dil yeterliliği oranı ise %40 düzeyinde olup söz konusu yeterlilik, belli bir seviyede olmakla birlikte halen dil konusunda problem yaşayan öğrencilerin olduğu da açıktır. Odak grup görüşmelerinde genel olarak dil ve akademik yeterlilik sorunları konusunun daha ziyade dersler ve kitaplar açısından sorun olduğu ifade edilmiştir.¹⁰ Dil konusundaki problemin temel nedenleri arasında yukarıda da aktarıldığı gibi öğrencilerin halen büyük ölçüde aile ve kendi toplulukları içinde sosyalleşiyor oluşu, takviye kursların eksikliği ve mevcut dil kurslarının niteliği yatmaktadır. Dil problemi Türkiye'deki Suriyeli üniversite öğrencilerine yönelik birçok çalışmada ortak bir problemdir (Kamyab, 2017; Sağır ve Aydın, 2020; Watenpaugh ve diğerleri, 2014a; Yavcan ve El-Ghali, 2017). Bu çalışmada da öğrencilerin dil becerisinin görece düşük olduğu ve bunun akademik entegrasyon sürecinde önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir. Harran Üniversitesi'nde eğitim almaktan mutlu olan Suriyeli öğrencilerin oranı %54,9 oranındadır. Dolayısıyla diğer birçok tabloda görüldüğü üzere öğrencilerin aidiyet, etkileşim, eğitimsel memnuniyet, arkadaşlık ilişkilerinde belirli bir seviye yakalamıştır. Ancak madalyonun diğer yüzünde halen çeşitli alanlarda bütünleşme sorunu yaşayan öğrencilerin olduğu da bir gerçektir.

Sonuç ve Öneriler

Harran Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrencilerin akademik entegrasyonunu inceleyen bu araştırmada çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları genel olarak göz önüne alındığında belirli seviyede bir entegrasyon aşamasına varıldığı ancak halen aksayan ve tahkim edilmesi gereken yönlerin de olduğu ifade edilebilir. Nitekim bu araştırmada Suriyeli öğrencilere yönelik ortaya çıkan eğitime geç kalmışlık, ekonomik sorunlar, dil problemi, dışlanma ve ayrımcılık, barınma, ulaşım, sosyalleşme etkinliklerine düşük katılım, yetersiz hane koşulları, kültürel gettolaşma, gelecek kaygısı bulguları, gerek uluslararası ölçekte ve gerek ulusal ölçekte Akkaya ve arkadaşları, (2018); El-Ghali ve Al-Hawamdeh, (2017); El-Ghali, ve arkadaşları, (2017); Erdoğan ve arkadaşları, (2017); Gül ve Şaşman Kaylı, (2020); Hohberger, (2018); Kamyab, (2017); Sağır ve Aydın, (2020); Watenpaugh ve arkadaşları, (2014a); Yavcan ve El-Ghali, (2017) ile Zavalsız ve Gündoğ (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçları ile benzerlik taşımaktadır. Öte

10 09.12.2020 tarihli çevrimiçi odak grup görüşmesi.

yandan akademik ve idari personelden belirli ölçüdeki memnuniyet, Suriyelilerin arkadaşlık ilişkilerindeki pozitif tutum, coğrafi ve kültürel yakınlıktan kaynaklı göç bulguları, Erdoğan ve arkadaşları, (2017); Özkan ve Güvendir, (2015); Özoğlu ve arkadaşları, (2012); Usta ve arkadaşları (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularıyla eş çıkmıştır. Araştırmada sonuçları, kuramsal kısımda görüşlerine yer verilen Penninx ve Garcés-Mascreñas, (2016), Ager ve Strang, (2008), Favell, (2001), Penninx, (2004), King ve Collyer, (2016) vd. yazarların başarılı bir entegrasyon şartı olarak ileri sürdüğü tema ve değişkenleri ve bunların önemini doğrulamıştır. Eğitim ve entegrasyon ilişkisi çok boyutlu olup bu süreçteki değişkenler söz konusu ilişkinin yönünü önemli ölçüde etkilemektedir. Benzer şekilde Tinto'nun modelinde tartıştığı, akademik performans, okul personeli ile ilişkiler, akademik olmayan etkinlikler, diğer öğrenci grupları ile ilişkilerin akademik ve sosyal entegrasyonu doğrudan etkileyen faktörler olduğu çalışmada da teyit edilmiştir. Bu bağlamda entegrasyon sürecindeki aktörler, gruplar, yasal mevzuat, sosyal ve kültürel koşullar, eğitim fırsatları gibi birçok değişkenin bütünleşmeyi etkilediğini ifade etmek gerekir. Araştırma sonuçları da bunu göstermektedir ki; Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu, farklı boyutlarda değişik dinamiklerle ilerlemektedir. Şanlıurfa'daki toplumsal ve kültürel koşullar, sığınmacılara yönelik halkın toleranslı tutumu bütünleşme anlamında görece olumlu bir etkiye sahiptir. Ancak göçün neden olduğu ekonomik ve sosyal dezavantajlar, eğitim öğretim süreçlerine bağlı güçlükler, öğrencilerin akademik uyumunu ve sosyalleşme imkânlarını önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Bu durum belirli düzeyde içe kapanma ve gettolaşmaya kapı aralarken diğer taraftan entegrasyon süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla Harran Üniversite'sindeki Suriyeli öğrencilerin bütünleşme deneyimleri, mevcut haliyle belirli noktalarda bir seviyeye ulaşmış iken belirli yönleri ile halen sorunlu ve geliştirilmeye muhtaçtır. Bu bağlamda eşit haklar temelinde, başarılı bir entegrasyon için şu öneriler dikkate alınabilir:

- Eğitim sürecinde akademik yeterlilik ve sosyal hayat için dil takviyesi şeklinde nitelikli kursların açılması önem arz etmektedir.

- Öğrencilerin temel sorunları arasında yer alan ekonomik problemler için burs olanaklarının arttırılması, hanede yükseköğretim öğrencisi bulunan ailelere pozitif ayrımcılık yapılmalıdır.

- Dışlanma ve ayrımcılık konusunda öğrenci, akademik ve idari personele yönelik göç, çok kültürlülük ve Suriye toplum yapısı hakkında çeşitli bilgilendirici eğitimler düzenlenmelidir. Üniversite kulüpleri aracılığıyla ortak faaliyetlerle gruplar arası sosyalleşmeyi arttıracak ve ön yargıları yıkacak etkinlikler kampüs içi ve dışı alanlarda yürütülmelidir.

- Öğrencilerin barınma ve ulaşım sorunlarını çözmeye yönelik ildeki resmi ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılmalı yerel yönetimlerin desteği alınmalıdır.
- Sosyal ve kültürel gettolaşmanın önün geçmek ve entegrasyon süreçlerini hızlandırmak için Suriyeli öğrencilerin yoğun olduğu üniversitelere mali kaynak aktarımı yapılarak üniversitelerin bilimsel, sosyal, kültürel ve sanatsal kurs kapasite ve etkinlikleri arttırmalıdır.
- Ders, sınav, eğitim kaynakları ve uygulamalarının Suriyeli mülteci öğrenciler dikkate alınarak revize edilmesi akademik entegrasyon açısından kritiktir.
- Üniversite sonrası iş ve istihdam için kariyer planlaması ve koordinasyon çabaları artırılmalı, İŞKUR ve Ticaret Sanayi Odası vb. meslek kuruluşları ile iş birlikleri geliştirilmelidir.
- Suriyeli öğrencilere yönelik rehberlik ve bilgilendirme mekanizmaları geliştirilmeli kampüs içi ve kampüs dışı süreçlere ilişkin danışma merkezleri kurulmalıdır.

Analysis of Academic Integration Processes of Syrian Students at Harran University

Mahmut Kaya

Hatice Şahin

Introduction

In recent years, international migration has been affecting several societies directly or indirectly from various dimensions, primarily in demographic, political, social, and economic aspects. The series of events that started in many Middle Eastern countries with mass demonstrations and globalized with conflicts and civil war during the process known as the “Arab Spring” in 2010 and afterwards brought forced migration with itself. Millions of people running from war and conflict had to abandon their countries and migrate to many other countries including primarily neighboring countries. During the said process, Turkey that is neighbors with Syria received an unforeseen amount of migration especially with the impact of historic and cultural accumulation. More than three million Syrian refugees, settled in all around Turkey starting from border cities due to both Turkey’s open door policy and sociocultural ties based on history. This flood of migration led to development of multidimensional relations between migrants and host country community. While some relationships were harmonious and nested, some other relationships involved and still involves some confrontations and conflicts (Kaya, 2017).

The subject of this study is academic integration processes of Syrian students at Harran University in Şanlıurfa city in Turkey. The fact that Syrian university students are a significant human capital both based on their qualifications and their potential function between host community, immigrant community, and the country of origin deserves studying in terms of migration sociology. Şanlıurfa is in a critical position in terms of the Syrian population it hosts while Harran University is in a

@ Doç. Dr., Harran Üniversitesi. mahmutkayabey@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi, Harran Üniversitesi. htcsn43@gmail.com

id <https://orcid.org/0000-0002-2728-9858>
<https://orcid.org/0000-0002-7123-6411>

© Scientific Studies Association
DOI: 10.12658/M0627
insan & toplum, 2021.
insanvetoplum.org

Received: 29.12.2020
Revision: 17.04.2021
Accepted: 26.04.2021
Online First: 20.05.21

critical position regarding its almost three thousand Syrian students. Studying the relationship here would make significant contributions to understand processes of migration, education, and integration processes of immigrant university students in Turkey. The purpose of the study is detecting what kinds of integration practices were experienced in the academic area by Syrian students that came to Turkey/Şanlıurfa from 2011 onwards. In this context the level and process of academic integration is explored through on-campus venues, actors in education process, opportunities for students to experience academic means and chances, basic interaction and relationship types such as practices of solidarity and exclusion.

Method of Study

The study is a mixed research in terms of its method. In the study, data was collected using survey among data collection techniques of the qualitative method and focus group discussion among data collection techniques of the quantitative method. Survey questions were formed from demographics questions for Syrian students in addition to themes measuring their academic adaptation. In this context, main themes include pre-migration and arrival conditions, household conditions (income, accommodation, education, etc.), on-campus relationships and interactions together with questions on academic conditions. The survey form was applied after receiving expert opinion and conducting pilot application. Surveys started to be applied face-to-face in March 2020. However, COVID-19 pandemic restrictions were started before surveys were completed and the remaining 76 surveys were conducted using online tools. Following analysis of survey questions, in December 2020 online focus group discussion was held with 12 students. The names in the study are not real names of students who participated in focus group discussion and are imaginary names fictionalized by the researchers.

In the research quota sampling was chosen from probability sampling types. The survey was conducted on 5 students more than the 321-person sample – 326 students – that were determined from the 1992-person universe enrolled at associate and bachelor's degree programs and studying at 10 faculties and 2 vocational schools of Harran University with 95 percent confidence interval and 5 percent error margin (Balçı, 2011). In the research, survey results were assessed using SPSS program through descriptive statistic and for focus group discussion through thematic content analysis. For the study application was made to Harran University Social and Human Sciences Ethics Board and approval number 2020/10 was received on 11.02.2020.

Analysis and Discussion of Research Findings

Significant findings were accessed in this study on academic integration processes of Syrian students in Harran University. Accordingly, age of Syrian students that participated in the study were in 16-35 range. Considering the average age of university students in Turkey is in 18-23 range, the effect of war and migration conditions is visible in belatedness of education. Thus, 14.1% of students in the study were in 25-35 age range. The finding on belatedness of education of Syrian students is similar to the study conducted on Syrian Students at Van Yüzüncü Yıl University (Akkaya et al., 2018). Syrian students were living in crowded households. 54.6% of the students were living in households with five or more individuals. This was a result of collapsing social support mechanisms and economic conditions as a source of war and migration conditions. About 65% of the students came from cities like Deir ez-Zur, Ar Raqqa, and Al Hasakah that were near border with Şanlıurfa. This could be assessed as a factor impacting migration destination as a result of geographical and cultural proximity. When parent literacy of students was considered, fathers had higher literacy levels compared to mothers. Literacy level of mothers was 84.4% while this level was at 94.8% for fathers.

80.1% of Syrian students were not receiving any scholarships. This leads students to be aidless or force them to work. Thus, the rate of students that mention aid as source of their living is 9.8%. In terms of level of income, almost half of students continue their living for under 1000 TL. When expense items such as education materials, accommodation, food, clothing, and travel are considered, existence of a significant economic burden on students is noted. Similar situation was also detected in studies by Yavcan and El-Ghali (2017), Watenpaugh et al. (2014a), and Erdoğan et al. (2017).

60.4% of students did not have separate rooms. Lack of a study room was seen as a basic need for students and a significant factor affecting their academic successes. 80.1% of Syrian students noted having Turkish friends. This rate is quite high for Syrian students. When frequency of spending time with Turkish friends is considered, daily and weekly combined meeting frequency of around 80% was found. When frequency of spending time of students with Syrian friends was considered, a total daily and weekly meeting frequency of 90% was found. When the high rate of spending time with Turkish friends was considered, a bidirectional relationship was noted in terms of friendship.

Reasons why Turkish and Syrian students come together were university activities such as project and club membership, studying together and preparation for exams,

and resolving bureaucratic procedures. While the rate of joint activities of Syrian and Turkish students is higher on campus, the rate of spending time together off campus was relatively low. Considering from this framework, solidarity attitude displayed by Turkish students towards Syrian students was 41.1% in total. One third of students had problems related to racist and discriminating attitudes (34.3%). Similarly, 41.5% of students noted negative attitude of Turkish students affected their successes. In addition to both student groups having a relationship in a certain format, Syrian students also experienced negative attitudes. Racist/exclusionist/discriminating attitudes against immigrant students was a significant problem that was seen in our study at a certain level.

Syrian students had different opinions regarding transportation, accommodation, on-campus social activities, and library use of Harran University. The main campus is Osmanbey Campus that is 25 km away from city center. The rate of student satisfaction with transportation services to campus was 43.9%. Transportation services was seen as a major problem in the study. The rate of satisfaction with dorm etc. accommodation locations providing services to the university was not high (42.3%). Capacities of dorms for accommodation of students at the city were not sufficient. Finding regarding accommodation was similar to findings of studies by El-Ghali, Ali, and Ghalayini (2017) on Iraq, by Özkan and Güvendir (2015) on Trakya and Kırklareli Universities, and by Zavalı and Gündoğ (2017) on Karabük University. Thus, accommodation was an important problem for students. The rate of satisfaction with introduction and bonding activities that are important tools of on-campus social and academic harmony was 27.9% which is a low rate. While some activities were organized at the university to some extent, bonding activities were found insufficient for Syrian students in terms of content or for failing to ensure participation of Syrian students.

Education is a key opportunity for immigrant students on the road to social mobilization and employment. When impact of education at Harran University on employment opportunities was considered, 43.2% of students have positive opinion on this issue. More than half of the students were not optimistic about positive contribution of university education on education or finding employment. Study by Watenpaugh et al. (2014a) also determined that dislocated and immigrant students at South of Turkey have fewer employment and education options compared to those at metropolitan centers of Turkey (Watenpaugh et al., 2014a, p. 35). When business conditions and unemployment in Şanlıurfa were taken as basis, it is clear that the mentioned determination is justified. Existing situation

is a factor that would not only negatively affect academic success, but also trigger secondary migration plans.

An important compound of academic and social integration is undoubtedly academic and administrative personnel. The rate of satisfaction with administrative personnel that were interacted with in academic environment was 50.9%. Overall satisfaction with attitudes of academic personnel was 51.2%. Negative attitude towards both personnel was at 20% level. During focus group discussion general satisfaction with administrative and academic personnel was declared while only one student complained about academics. In this context, Syrian students seem to have achieved a certain level in their relationship with administrative and academic personnel. However, despite these data both academic and administrative personnel must be given trainings on subjects such as migration, international students, and multiculturalism.

Language is an important capital in the process of migration and is the central compound of academic and social integration. In the study 33.8% of students were detected to have problems in terms of insufficient Turkish language abilities. The rate of Turkish sufficiency is at 40% and while the said sufficiency is at a certain level, it is clear that there are still students having problems with language. During focus group meetings language and academic qualification issues were generally mentioned to be problem in terms of classes and books. Among basic reasons of language problem one can cite socialization of students mostly at home and in their own communities, insufficiency of additional language classes, and the quality of existing language classes. Language problem is a common problem of many studies on Syrian university students in Turkey (Kamyab, 2017; Sağır and Aydın, 2020; Watenpaugh et al., 2014a; Yavcan and El-Ghali, 2017). In this study it was determined that students have relatively low language abilities and that this was a significant factor in the process of academic integration.

Result

In this study on academic integration of Syrian students at Harran University, it could be argued that a level of integration was achieved but there were still hindrances and areas to be reinforced. Thus, belated education, economic problems, language problem, exclusion and discrimination, accommodation, transportation, low participation in socialization activities, insufficient household conditions, cultural ghettoization, findings on future anxiety that were detected in this study concerning Syrian students

were similar to findings in other national and international studies by Akkaya et al., (2018); El-Ghali and Al-Hawamdeh, (2017); El-Ghali et al., (2017); Erdoğan et al., (2017); Gül and Şaşman Kaylı, (2020); Hohberger, (2018); Kamyab, (2017); Sağır and Aydın, (2020); Watenpaugh et al., (2014a); Yavcan and El-Ghali, (2017), and Zavalı and Gündag (2017). On the other hand, certain level of satisfaction with academic and administrative personnel, positive attitudes of Syrians in friendship relations, migration findings based on geographical and cultural proximity matched findings of studies conducted by Erdoğan et al., (2017); Özkan and Güvendir, (2015); Özoğlu et al., (2012); and Usta et al. (2017). Results of this study confirmed themes and variables put forward as conditions of successful integration by Penninx and Garcés-Mascareñas, (2016), Ager and Strang, (2008), Favell, (2001), Penninx, (2004), King and Collyer, (2016), etc. authors mentioned in the theoretical section and the importance of such themes and variables. Similarly, the study confirmed existence of factors directly affecting academic and social integration such as academic performance, relationships with school personnel, non-academic activities, and relationships with other student groups as discussed by Tinto in his model. In this context, it must be noted that many variables such as actors in integration process, groups, legal regulations, social and cultural conditions, and academic opportunities affect integration.

Kaynakça | References

- Ager, A. ve Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166-191. doi:10.1093/jrs/fen016
- Akkaya, A. Y., Çilingir, G. A. ve Levent, G. T. (2018). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrencilerin akademik sorunları üzerine bir çalışma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 413-448. doi:10.21560/spcd.vi.447969
- Almadani, D. S. (2018). Syrian refugee students' academic and social experiences in American public schools. *College of Education Theses and Dissertations Education Theses and Dissertations*. 129. https://via.library.depaul.edu/soe_etd/129 adresinden 10.11.2020 tarihinde erişildi.
- Ankaralı, H., Pasin, Ö., Karacan, B., Tokar, M., Künüröglü, M., Çaça, M., Şahingöz, N. B. (2017). Üniversite öğrencilerinin Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara bakış açısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 122-132. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duzcesbed/345145> adresinden 10.11.2020 tarihinde erişildi.
- Aypay, A., Sever, M. ve Demirhan, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin sosyal ve akademik entegrasyonu: Boylamsal bir araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 407-422. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jss/256958> adresinden 10.11.2020 tarihinde erişildi.
- Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. M. Bütün ve S. B. Demir (Ed.), Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Demirhan, K. (2017). Ulusal alanyazında uluslararası öğrenciler ve uluslararası öğrencileri siyasal açıdan düşünmek. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(13), 547-562. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijmeb/744494> adresinden 10.11.2020 tarihinde erişildi.
- El-Ghali, H. A. ve Al-Hawamdeh, A. (2017). *Higher education and Syrian refugee students: The case of Jordan policies, practices, and perspectives*. Beirut: UNESCO Regional Bureau for Education in the Arab States – Beirut, and the Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs, American University of Beirut. <https://www.aub.edu.lb/> adresinden 10.11.2020 tarihinde erişildi.
- El-Ghali, H. A., Berjaoui, R. ve DeKnight, J. (2017). *Syrian refugee students: The case of Lebanon policies, practices and perspectives*. Beirut: UNESCO Regional Bureau for Education in the Arab States – Beirut, and the Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs, American University of Beirut. <http://www.aub.edu.lb/ifi>. adresinden 10.11.2020 tarihinde erişildi.
- El-Ghali, H., Ali, A. ve Ghalayini, N. (2017). *Higher education and Syrian refugee students: The case of Iraq policies, practices and perspectives*. Beirut.: UNESCO Regional Bureau for Education in the Arab States – Beirut, and the Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs, American University of Beirut. https://www.aub.edu.lb/ifi/Documents/publications/research_reports/2016-2017/20170703_iraq_syrian_refugee.pdf#search=Higher%20Education%20and%20Syrian%20Refugee%20Students, adresinden 10.11.2020 tarihinde erişildi.
- Erdoğan, M. M. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli mülteciler*. Konrad-Adenauer-Stiftung. <https://www.kas.de/documents/283907/7339115/T%C3%BCrkiye%27deki+Suriyeliler.pdf/acf9d37-7035-f37c-4982-c-4b18f9b9c8e?version=1.0&t=1571303334464> adresinden 12.11.2020 tarihinde erişildi.
- Erdoğan, M. M., Erdoğan, A. ve Yavcan, B. (2017). *Türkiye'deki Suriyeli mülteci akademisyen ve üniversite öğrencilerinin durumu, sorunları ve beklentileri araştırması*. Ankara. <https://igamder.org/uploads/belgeler/ELITE-DIALOGUE-01102017-TR.pdf> adresinden 12.11.2020 tarihinde erişildi.
- Esses, V., Hamilton, L., Bennet-AbuAyyash, C. ve Burstein, M. (2010). *Characteristics of a welcoming community*. Welcoming Community 1. Citizenship and Immigration Canada. <http://p2pcanada.ca/wp-content/uploads/2011/09/Characteristics-of-a-Welcoming-Community-11.pdf> adresinden 12.11.2020 tarihinde erişildi.
- Favell, A. (2001). Integration policy and integration research in Europe: A review and critique. T. A. Aleinikoff ve D. B. Klusmeyer (Ed.), *Citizenship Today: Global Perspectives and Practices* içinde . Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.
- GİGM,. (2020). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. 17 Aralık 2020 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden erişildi.
- Gül, M. ve Şaşman Kaylı, D. (2020). Türkiye'deki Suriyeli üniversite öğrencilerinde sosyal dışlanma algısı üzerine nitel bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 985-1007. doi:10.33417/tsh.688774
- Hohberger, W. (2018). *Opportunities in higher education for Syrians in Turkey: The perspective of Syrian university students on the educational conditions, needs and possible solutions for improvement*. IPC Sabanci University. <https://ipc.sabanciuniv.edu/Content/Images/Document/opportunities-in-higher-education-for-syrians-in-turkey-127679/opportunities-in-higher-education-for-syrians-in-turkey-127679.pdf> adresinden 12.11.2020 tarihinde erişildi.
- IOM. (2004). *Göç terimleri sözlüğü*. Ed., R. Perruchoud ve J. Redpath - Cross, Uluslararası Göç Hukuku, Uluslararası Göç Örgütü. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf adresinden 13.11.2020 tarihinde erişildi.
- Kamyab, S. (2017). Syrian refugees higher education crisis. *Journal of Comparative & International Higher Education*, (9), 10-14. <https://www.ojed.org/index.php/jcihe/article/view/894/643> adresinden 13.11.2020 tarihinde erişildi.
- Kaya, M. (2017). *Türkiye'deki Suriyeliler: İç içe karşılaşmalar*. İstanbul: Hiper Yayınları.
- King, R. ve Collyer, M. (2016). *Migration and development framework and its links to integration*. Rinnus Penninx

insan & toplum

- ve B. Garcés-Mascareñas (Ed.), IMISCOE Research Series. London: Springer International Publishing. <https://www.springer.com/gp/book/9783319216737> adresinden 10.10.2020 tarihinde erişildi.
- Kurulgan, M. ve Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 237-258. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TORRME5EUTA/ogrencilerin-okuma-ve-kutuphane-kullanma-aliskanliklari-uzerine-bir-arastirma> adresinden 10.11.2020 tarihinde erişildi.
- Kümbetoğlu, B. (2019). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Lune, H. ve Berg, B. L. (2017). *Qualitative research methods for the social sciences*. (Ninth Edition Global Edition.). England: Pearson Education Limited Edinburgh Gate Harlow Essex CM20 2JE.
- Mannan, Md. A. (2007). Student attrition and academic and social integration: Application of Tinto's model at the university of Papua New Guinea. *Higher Education*, 53(2), 147-165. <https://www.jstor.org/stable/29735048> adresinden 13.11.2020 tarihinde erişildi.
- Mascareñas, B. G. ve Penninx, R. (2016). *Integration processes and policies in Europe: Contexts, levels and actors*. B. Garcés-Mascareñas ve R. Penninx, (Ed.) IMISCOE Research Series. London: Springer International Publishing. doi:10.1007/978-3-319-21674-4
- Mazlum, M. M. ve Atalay, A. (2017). Sosyal bilimlerde araştırma yönteminin belirlenmesi. *Route Educational and Social Science Journal*, 4, 1-21. doi:10.17121/ressjournal.705
- MEB HBÖGM. (2020). *Geçici koruma kapsamı altındaki öğrencilerin eğitim hizmetleri*, https://hbgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_11/18114946_17155955_3_KASIM_2020_YNTERNET_BULTENY_Sunu.pdf. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı., https://hbgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_11/18114946_17155955_3_KASIM_2020_YNTERNET_BULTENY_Sunu.pdf adresinden 10.12.2020 tarihinde erişildi.
- Neuman, W. Lawrence. (2014). *Toplumsal araştırma yöntemleri*. S. Özge (Çev.), C. 1-I. Cilt, Ankara: Yayınodası.
- O'Connor, S. (2018). Problematising strategic internationalisation: Tensions and conflicts between international student recruitment and integration policy in Ireland. *Globalisation, Societies and Education*, 16(3), 339-352. doi:10.1080/14767724.2017.1413979
- Oucho, D. L. A. ve Williams, D. A. (2017). Challenges and solutions to migrant integration, diversity, and social cohesion in Africa. 18. https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/OUCHO%2C%20Linda%20Adhiambo_paper.pdf adresinden 15.11.2020 tarihinde erişildi.
- Özkan, G. ve Güvendir, M. A. (2015). Uluslararası öğrencilerin yaşam durumları: Kırklareki ve Trakya Üniversiteleri örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 174-190. doi:10.17240/aibuefd.2015.15.1-5000128601
- Özoğlu, M., Gür, B. S. ve Coşkun, İ. (2012). *Küresel eğilimler ışığında Türkiye'deki uluslararası öğrenciler*. Ankara: SETA. <https://www.setav.org/kuresel-egilimler-isinginda-turkiyede-uluslararasi-ogrenciler/> adresinden 15.11.2020 tarihinde erişildi.
- Park, R. E. ve Burgess, E. W. (2015). *Asimilasyon ve sosyal kontrol: Sosyoloji bilimine giriş 2*. P. S. Kızılcı (Çev.), İstanbul: Pinhan.
- Penninx, Rinus. (2004). Integration of migrants: Economic, social, cultural, and political dimensions. https://www.researchgate.net/publication/254920820_Integration_of_migrants_Economic_social_cultural_and_political_dimensions. 18 Aralık 2020 tarihinde /paper/Integration-of-migrants.-Economic%2C-social%-2C-cultural-Penninx/ea3ad24a3262e64df044af6b191616ba1e85a9bb adresinden erişildi.
- Penninx, Rinus ve Garcés-Mascareñas, B. (2016). The concept of integration as an analytical tool and as a policy concept. B. Garcés-Mascareñas ve R. Penninx (Ed.), IMISCOE Research Series. London: Springer International Publishing.

- Rich, R. C., Brians, C. L., Manheim, J. B. ve Willnat, L. (2018). *Empirical political analysis quantitative and qualitative research methods* (Ninth edition.). New York: Routledge 711 Third Avenue, New York, NY 10017 and by Routledge 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon, OX14 4RN.
- Sağır, A. ve Aydın, E. (2020). Türkiye'deki üniversitelerde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel profillerinin analizi. *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 153-182. doi:10.31679/adamakademi.598319
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014(31). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sufesosbil/136183> adresinden 10.11.2020 tarihinde erişildi.
- Şahin, H. (2019). *Türkiye'de eğitimde fırsat eşit(siz)liği ve bireylerin eğitim kararları: Ardahan ve Karabük örneği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Ural, A. ve Çınar, F. N. (2016). Anne ve babanın eğitim düzeyinin matematik başarısına etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 42-57. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebed/239290> adresinden 10.11.2020 tarihinde erişildi.
- Usta, S., Sayın, Y. ve Güzelipek, Y. A. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin kente ve üniversiteye uyumu: Karaman ili örneği. *Journal of Higher Education and Science*, 7(3), 565-577. doi:10.5961/jhes.2017.233
- Watenpugh, K. D., Fricke, A. L. ve Siegel, T. (2013). *Uncounted and Unacknowledged: Syria's Refugee University Students and Academics in Jordan*. A joint project of the UC Davis Human Rights Initiative and the Institute of International Education. University of California, Davis and the Institute of International Education (IIE). file:///C:/Users/mahmut/Downloads/Unaccounted-And-Unacknowledged-Syrias-Refugee-University-Students-And-Academics-In-Jordan-2013%20(1).pdf adresinden 18.12. 2020 tarihinde erişildi.
- Watenpugh, K. D., Fricke, A. L. ve King, J. R. (2014a). *We will stop here and go no further Syrian university students and scholars in Turkey*. California,: Institute of International Education, Inc. <https://www.iese.org/Research-and-Insights/Publications/We-Will-Stop-Here-And-Go-No-Further-Syrian-University-Students-And-Scholars-In-Turkey>, adresinden 18.12. 2020 tarihinde erişildi.
- Watenpugh, K. D., Fricke, A. L. ve King, J. R. (2014b). *The was follows them Syrian university students and scholars in Lebanon*. USA: Institute of International Education, Inc., University of California (UC Davis). www.iese.org. adresinden 18.12. 2020 tarihinde erişildi.
- Yavcan, B. ve El-Ghali, H. A. (2017). *Higher education and Syrian refugee students: The case of Turkey policies, practices, and perspectives*. Beirut.: UNESCO Regional Bureau for Education in the Arab States – Beirut, and the Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs, American University of Beirut. <http://www.aub.edu.lb/ifi>. adresinden 10.11 2020 tarihinde erişildi.
- Yontar, İ. G. (2019). Türkiye bursları kapsamında öğrenim gören uluslararası öğrencilerin üniversite yaşamına uyumu: Bir devlet üniversitesi örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 242-262. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bitlissos/558903> adresinden 12.11. 2020 tarihinde erişildi.
- YÖBİS. (2020). Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. 6 Aralık 2020 tarihinde <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.
- YÖK. (2020). YÖK Türkiye Yükseköğretimde Dünyada İlk 10 İçerisinde Yer Aldı. (Basın Açıklaması). 17 Aralık 2020 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/hedef-odakli-uluslararasılaşma.aspx> adresinden erişildi.
- Zavalsız, Y. S. ve Gündoğ, E. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-kültürel entegrasyonu (Karabük Üniversitesi Örneği). *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 3168-3192. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TWpjM01qQTFOUT09/yabanci-uyruklu-ogrencilerin-sosyo-kulturel-entegrasyonu-karabuk-universitesi-orneği> adresinden 15.11. 2020 tarihinde erişildi.